בע"ה

גליון י"ח | י"ב-י"ח סיון

לִשְׁקֹד

עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם

שִׁעוּרֵי הַשָּׁבוּעַ – נ"ך וּמִשְׁנָיוֹת

כְּתַקָּנַת מוֹרֵנוּ וְרַבֵּינוּ הָרַב יִצְחָק גִּינְזְבּוּרְג שְׁלִיטָ"א

שָׁבוּעַ פָּרָשַׁת בְּהַעֲלֹתְךָ תשפ"ה

נ"ך: שמואל־ב' פרקים י"ד-כ'

משנה: מסכת סנהדרין פרק ט'

מאמר שבועי: תורת אמת, חיים וחסד

הקדמת המערכת

"אַשְׁרֵי אָדָם שֹׁמֵעַ לִי לִשְׁקֹד עַל דַּלְתֹתַי יוֹם יוֹם לִשְׁמֹר מְזוּזוֹת פִּתָחָי" (משלי ח, לד).

שבוע טוב ומבורך לכל אנ"ש והתמימים שיחיו, השוקדים על דלתות התורה הקדושה ורבינו שליט"א יום יום!

השבוע שבוע של אחיזה בהתקשרות אמיצה ל"דוד מלך ישראל חי וקיים", למרות המרידות הקשות, מבית ומחוץ...

השבוע נלמד את פרקים י"ד עד כ' בספר שמואל ב', העוסקים רובם ככולם בשני ספורים עצובים במלכות דוד: מרד אבשלום - החל מטכסיס 'הפה הרך', דרך בריחת דוד והנדבקים אליו ועד מות אבשלום בקרב, קינת דוד עליו וחזרתו למלוכה בכמה צעדים. את השבוע נסיים גם בתיאור המרד של שבע-בן-בכרי וכשלונו, באמצעות חכמת סרח בת אשר, האשה החכמה, כמו שמביאים רז"ל.

במשנה ממשיכים השבוע בפרק ט' במסכת סנהדרין, "ואלו הן הנשרפין", העוסק בנהרגים למיניהם ומרבה סייגים על הריגת יהודים...

בתור "המאמר השבועי" משלימים השבוע השלמות חשובות משבועות - בשעור מופלא (מופלא עד שהרחבנו עבורו את הגליון בצורה נכרת...) מהזמן האחרון על שלשת כינויי התורה הקדושה - תורת אמת, תורת חיים ותורת חסד.

בברכת למוד פורה ושבוע טוב ומבורך,

המערכת.

לקבלת העלון מדי שבוע באימייל, לתרומות, הערות והארות – פנו אל ozby208770@gmail.com.

***

טבלת הלְמוד - חדש סיון תשפ"ה

שמואל ה' ומלכים א' - סהה שלישי

ראשון	שני	שלישי	רביעי	חמישי	ששי	שבת־קדש
כ"ז אייר שמואל־א ל"א	כ"ח אייר שמואל־ב א'	כ"ט אייר שמואל־ב ב'	**א' סיון** ראש־חדש שמואל־ב ג'	**ב' סיון** שמואל־ב ד'	**ג' סיון** שמואל־ב ה'	**ד' סיון** במדבר שמואל־ב ו' סנהדרין פ"ז
ה' סיון שמואל־ב ז'	**ו' סיון** **שבועות** שמואל־ב ח'	**ז' סיון** שמואל־ב ט'	**ח' סיון** שמואל־ב י'	**ט' סיון** שמואל־ב י"א	**י' סיון** שמואל־ב י"ב	**י"א סיון** נשא שמואל־ב י"ג סנהדרין פ"ח
י"ב סיון שמואל־ב י"ד	**י"ג סיון** שמואל־ב ט"ו	**י"ד סיון** שמואל־ב ט"ז	**ט"ו סיון** שמואל־ב י"ז	**ט"ז סיון** שמואל־ב י"ח	**י"ז סיון** שמואל־ב י"ט	**ח"י סיון** בהעלתך שמואל־ב כ' סנהדרין פ"ט
י"ט סיון שמואל־ב כ"א	**כ' סיון** שמואל־ב כ"ב	**כ"א סיון** שמואל־ב כ"ג	**כ"ב סיון** שמואל־ב כ"ד	**כ"ג סיון** מלכים־א א'	**כ"ד סיון** מלכים־א ב'	**כ"ה סיון** שלח מלכים־א ג' סנהדרין פ"י

נ"ך יומי - יום ראשון, י"ב סיון

שמואל־ב פרק י״ד

(א) וַיֵּדַע יוֹאָב בֶּן צְרוּיָה כִּי לֵב הַמֶּלֶךְ עַל אַבְשָׁלוֹם: **(ב)** וַיִּשְׁלַח יוֹאָב תְּקוֹעָה וַיִּקַּח מִשָּׁם אִשָּׁה חֲכָמָה וַיֹּאמֶר אֵלֶיהָ הִתְאַבְּלִי נָא וְלִבְשִׁי נָא בִגְדֵי אֵבֶל וְאַל תָּסוּכִי שֶׁמֶן וְהָיִית כְּאִשָּׁה זֶה יָמִים רַבִּים מִתְאַבֶּלֶת עַל מֵת:

וישלח יואב תקועה. אמרו רבותינו (מנחות פה ב): כי שמן זית מצוי שם, לכך חכמה מצויה שם:

(ג) וּבָאת אֶל הַמֶּלֶךְ וְדִבַּרְתְּ אֵלָיו כַּדָּבָר הַזֶּה וַיָּשֶׂם יוֹאָב אֶת הַדְּבָרִים בְּפִיהָ: **(ד)** וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית אֶל הַמֶּלֶךְ וַתִּפֹּל עַל אַפֶּיהָ אַרְצָה וַתִּשְׁתָּחוּ וַתֹּאמֶר הוֹשִׁיעָה הַמֶּלֶךְ: **(ס)** **(ה)** וַיֹּאמֶר לָהּ הַמֶּלֶךְ מַה לָּךְ וַתֹּאמֶר אֲבָל אִשָּׁה אַלְמָנָה אָנִי וַיָּמָת אִישִׁי:

אבל אשה אלמנה אני. אבל, בקושטא:

(ו) וּלְשִׁפְחָתְךָ שְׁנֵי בָנִים וַיְנָצּוּ שְׁנֵיהֶם בַּשָּׂדֶה וְאֵין מַצִּיל בֵּינֵיהֶם וַיַּכֵּהוּ הָאֶחָד אֶת הָאֶחָד וַיָּמֶת אֹתוֹ: **(ז)** וְהִנֵּה קָמָה כָל הַמִּשְׁפָּחָה עַל שִׁפְחָתֶךָ וַיֹּאמְרוּ תְּנִי | אֶת מַכֵּה אָחִיו וּנְמִתֵהוּ בְּנֶפֶשׁ אָחִיו אֲשֶׁר הָרָג וְנַשְׁמִידָה גַּם אֶת הַיּוֹרֵשׁ וְכִבּוּ אֶת גַּחַלְתִּי אֲשֶׁר נִשְׁאָרָה לְבִלְתִּי (שום) שִׂים לְאִישִׁי שֵׁם וּשְׁאֵרִית עַל פְּנֵי הָאֲדָמָה: **(פ)** **(ח)** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הָאִשָּׁה לְכִי לְבֵיתֵךְ וַאֲנִי אֲצַוֶּה עָלַיִךְ: **(ט)** וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַתְּקוֹעִית אֶל הַמֶּלֶךְ עָלַי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הֶעָוֹן וְעַל בֵּית אָבִי וְהַמֶּלֶךְ וְכִסְאוֹ נָקִי: **(ס)**

עלי אדני המלך העון. כנוי הוא לכבודו, כלומר אתה מדחה אותי לאמר אני מצוה עליך ואני אלך לדרכי, ואתה לא תצוה עלי, ובני יהרג, על מי העון הזה:

(י) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הַמְדַבֵּר אֵלַיִךְ וְהֵבֵאתִו אֵלַי וְלֹא יֹסִיף עוֹד לָגַעַת בָּךְ: **(יא)** וַתֹּאמֶר יִזְכָּר נָא הַמֶּלֶךְ אֶת ה' אֱלֹהֶיךָ (מהרבית) מֵהַרְבַּת גֹּאֵל הַדָּם לְשַׁחֵת וְלֹא יַשְׁמִידוּ אֶת בְּנִי וַיֹּאמֶר חַי ה' אִם יִפֹּל מִשַּׂעֲרַת בְּנֵךְ אָרְצָה:

יזכר נא המלך את ה'. שהקפיד על אורך הדרך להציל נפשות, שנאמר (דברים יט ו): והשיגו כי ירבה הדרך, וזהו מהרבות גואל הדם לשחת, ואתה דוחה אותי:

(יב) וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה תְּדַבֶּר נָא שִׁפְחָתְךָ אֶל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ דָּבָר וַיֹּאמֶר דַּבֵּרִי: **(ס)** **(יג)** וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה וְלָמָּה חָשַׁבְתָּה כָזֹאת עַל עַם אֱלֹהִים וּמִדַּבֵּר הַמֶּלֶךְ הַדָּבָר הַזֶּה כְּאָשֵׁם לְבִלְתִּי הָשִׁיב הַמֶּלֶךְ אֶת נִדְּחוֹ:

ולמה חשבתה כזאת. שחשדת לישראל, שיבאו להרוג את השני בלא עדים והתראה: **ומדבר המלך הדבר הזה כאשם.** והדבר הזה שחרצת לאחרים, שאמרת לי לא יפול משערת בנך ארצה, עכשיו שאגלה לך שאין הדבר הזה אלא על שני בניך, אל תתחרט לאמר דברתי זה כאשם, והנני חוזר בי, לבלתי השיב המלך את אבשלום בנו שנדחה ממנו וברח לו: **ומדבר המלך.** אוקינו"ן פרלטי"ש בלע"ז:

(יד) כִּי מָוֹת נָמֻוֹת וְכַמַּיִם הַנִּגָּרִים אַרְצָה אֲשֶׁר לֹא יֵאָסֵפוּ וְלֹא יִשָּׂא אֱלֹהִים נֶּפֶשׁ וְחָשַׁב מַחֲשָׁבוֹת לְבִלְתִּי יִדַּח מִמֶּנּוּ נִדָּח:

כי מות נמות. ודיינו באותו עונש: **ולא ישא אלהים נפש.** איש מן המיתה, לפיכך וחשב המלך מחשבות לבלתי ידח ממנו נדח:

(טו) וְעַתָּה אֲשֶׁר בָּאתִי לְדַבֵּר אֶל הַמֶּלֶךְ אֲדֹנִי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה כִּי יִרְאֻנִי הָעָם וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ אֲדַבְּרָה נָּא אֶל הַמֶּלֶךְ אוּלַי יַעֲשֶׂה הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבַר אֲמָתוֹ:

ועתה אשר באתי לדבר אל המלך אדני את הדבר הזה. בכינוי עלי ועל בני: **כי יראוני העם.** הפחידוני מלבקש את אדוני על בנו, פן יכעוס עלי: **ותאמר שפחתך אדברה נא.** כענין זה, אולי יעשה וגו':

(טז) כִּי יִשְׁמַע הַמֶּלֶךְ לְהַצִּיל אֶת אֲמָתוֹ מִכַּף הָאִישׁ לְהַשְׁמִיד אֹתִי וְאֶת בְּנִי יַחַד מִנַּחֲלַת אֱלֹהִים:

כי ישמע המלך להציל את אמתו מכף האיש. הבא להרוג את בני, ולהשמידנו יחד מנחלת אלהים:

(יז) וַתֹּאמֶר שִׁפְחָתְךָ יְהִי נָא דְבַר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לְמְנוּחָה כִּי | כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים כֵּן אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ לִשְׁמֹעַ הַטּוֹב וְהָרָע וַיהוָ֣ה אֱלֹהֶיךָ יְהִי עִמָּךְ: **(פ)**

ותאמר שפחתך. מאחר שיצוה המלך עלי, יהיה דברו למנוחה לבני, כי לא ישוב מדברו הטוב, כי כמלאך ה' אדני המלך, ולא יחזירנו כעס ושנאה מדברו הטוב:

(יח) וַיַּעַן הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר אֶל הָאִשָּׁה אַל נָא תְכַחֲדִי מִמֶּנִּי דָּבָר אֲשֶׁר אָנֹכִי שֹׁאֵל אֹתָךְ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה יְדַבֶּר נָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: **(יט)** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ הֲיַד יוֹאָב אִתָּךְ בְּכָל וְאֵת וַתַּעַן הָאִשָּׁה וַתֹּאמֶר חֵי נַפְשְׁךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם אִישׁ | לְהַיָּמִין וּלְהַשְׂמִיל מִכֹּל אֲשֶׁר דִּבֶּר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי עַבְדְּךָ יוֹאָב הוּא צִוָּנִי וְהוּא שָׂם בְּפִי שִׁפְחָתֶךָ אֵת כָּל הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה:

אם אש. כמו אם יש, כמו היש, וכן (מיכה ו י): עוד האש בית רשע, כמו היש:

(כ) לְבַעֲבוּר סֹבֵב אֶת פְּנֵי הַדָּבָר עָשָׂה עַבְדְּךָ יוֹאָב אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וַאדֹנִי חָכָם כְּחָכְמַת מַלְאַךְ הָאֱלֹהִים לָדַעַת אֶת כָּל אֲשֶׁר בָּאָרֶץ: **(ס)**

לבעבור סבב. לגלגל, עד שיצא דבר בנו של המלך לאור: **ואדני חכם.** והבנת כי מאת יואב יצאת:

(כא) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל יוֹאָב הִנֵּה נָא עָשִׂיתִי אֶת הַדָּבָר הַזֶּה וְלֵךְ הָשֵׁב אֶת הַנַּעַר אֶת אַבְשָׁלוֹם: **(כב)** וַיִּפֹּל יוֹאָב אֶל פָּנָיו אָרְצָה וַיִּשְׁתַּחוּ וַיְבָרֶךְ אֶת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר יוֹאָב הַיּוֹם יָדַע עַבְדְּךָ כִּי מָצָאתִי חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר עָשָׂה הַמֶּלֶךְ אֶת דְּבַר (עבדו) עַבְדֽוֹ: **(כג)** וַיָּקָם יוֹאָב וַיֵּלֶךְ גְּשׁוּרָה וַיָּבֵא אֶת אַבְשָׁלוֹם יְרוּשָׁלִָם: **(פ)** **(כד)** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ יָסֹב אֶל בֵּיתוֹ וּפָנַי לֹא יִרְאֶה וַיָּסָב אַבְשָׁלוֹם אֶל בֵּיתוֹ וּפְנֵי הַמֶּלֶךְ לֹא רָאָה: **(ס)** **(כה)** וּכְאַבְשָׁלוֹם לֹא הָיָה אִישׁ יָפֶה בְּכָל יִשְׂרָאֵל לְהַלֵּל מְאֹד מִכַּף רַגְלוֹ וְעַד קָדְקֳדוֹ לֹא הָיָה בּוֹ מוּם: **(כו)** וּבְנַלְּחוֹ אֶת רֹאשׁוֹ וְהָיָה מִקֵּץ יָמִים | לַיָּמִים אֲשֶׁר יְנַלַּח כִּי כָבֵד עָלָיו וְגִלְּחוֹ

וְשָׂכַר֙ אֶת שְׁעָ֣ר רֹאשׁ֔וֹ מָאתַ֥יִם שְׁקָלִ֖ים בְּאֶ֣בֶן הַמֶּ֑לֶךְ: (כז) וַיִּוָּלְד֤וּ לְאַבְשָׁלוֹם֙ שְׁלוֹשָׁ֣ה בָנִ֔ים וּבַ֥ת אַחַ֖ת וּשְׁמָ֣הּ תָּמָ֑ר הִ֥יא הָיְתָ֖ה אִשָּׁ֥ה יְפַת־מַרְאֶֽה: (פ) (כח) וַיֵּ֥שֶׁב אַבְשָׁל֖וֹם בִּירוּשָׁלִַ֑ם שְׁנָתַ֥יִם יָמִ֖ים וּפְנֵ֥י הַמֶּ֖לֶךְ לֹ֥א רָאָֽה: (כט) וַיִּשְׁלַ֤ח אַבְשָׁלוֹם֙ אֶל־יוֹאָ֔ב לִשְׁלֹחַ֖ אֹת֣וֹ אֶל־הַמֶּ֑לֶךְ וְלֹ֥א אָבָ֖ה לָב֣וֹא אֵלָ֑יו וַיִּשְׁלַ֥ח עוֹד֙ שֵׁנִ֣ית וְלֹ֥א אָבָ֖ה לָבֽוֹא: (ל) וַיֹּ֨אמֶר֙ אֶל־עֲבָדָ֔יו רְא֕וּ חֶלְקַ֥ת יוֹאָ֖ב אֶל־יָדִ֑י וְלוֹ֙ שָׁ֣ם שְׂעֹרִ֔ים לְכ֥וּ (והוצתיה) וְהַצִּיתֻ֖הָ בָּאֵ֣שׁ וַיַּצְּת֥וּ עַבְדֵ֛י אַבְשָׁל֖וֹם אֶת־הַחֶלְקָ֥ה בָּאֵֽשׁ: (פ)

אל ידי. סמוך לרשותי, במקום שאני יכול להזיק: **אל ידי.** אינמי"ש אוש"ט בלע"ז:

(לא) וַיָּ֣קָם יוֹאָ֗ב וַיָּבֹא֙ אֶל־אַבְשָׁל֣וֹם הַבַּ֔יְתָה וַיֹּ֥אמֶר אֵלָ֖יו לָמָ֑ה הִצִּ֥יתוּ עֲבָדֶ֛יךָ אֶת־הַחֶלְקָ֥ה אֲשֶׁר־לִ֖י בָּאֵֽשׁ: (לב) וַיֹּ֤אמֶר אַבְשָׁלוֹם֙ אֶל־יוֹאָ֔ב הִנֵּ֣ה שָׁלַ֔חְתִּי אֵלֶ֖יךָ ׀ לֵאמֹ֑ר בֹּ֣א הֵ֔נָּה וְאֶשְׁלְחָ֣ה אֹתְךָ֔ אֶל־הַמֶּ֖לֶךְ לֵאמֹ֣ר לָמָ֔ה בָּ֥אתִי מִגְּשׁ֖וּר טֹ֣וב לִ֑י עֹ֚ד אֲנִ֣י שָׁ֔ם וְעַתָּ֕ה אֶרְאֶ֖ה פְּנֵ֣י הַמֶּ֑לֶךְ וְאִם־יֶ֥שׁ בִּ֖י עָ֑וֹן וְהֲמִתָֽנִי׃

והמיתני. ויהרוג אותי המלך:

(לג) וַיָּבֹ֤א יוֹאָב֙ אֶל־הַמֶּ֔לֶךְ וַיַּגֶּד־לוֹ֖ וַיִּקְרָ֣א אֶל־אַבְשָׁל֑וֹם וַיָּבֹ֤א אֵלָיו֙ אֶל־הַמֶּ֔לֶךְ וַיִּשְׁתַּ֥חוּ לוֹ֙ עַל־אַפָּ֔יו אַ֖רְצָה לִפְנֵ֣י הַמֶּ֑לֶךְ וַיִּשַּׁ֥ק הַמֶּ֖לֶךְ לְאַבְשָׁלֽוֹם: (פ)

נ"ך יומי - יום שני, י"ג סיון

שמואל־ב פרק ט"ו

(א) וַיְהִי֙ מֵאַחֲרֵ֣י כֵּ֔ן וַיַּ֣עַשׂ לוֹ֙ אַבְשָׁל֔וֹם מֶרְכָּבָ֖ה וְסֻסִ֑ים וַחֲמִשִּׁ֥ים אִ֖ישׁ רָצִ֥ים לְפָנָֽיו׃

וחמשים איש וגו'. כולם נטולי טחול, וחקוקי כפות רגלים:

(ב) וְהִשְׁכִּ֤ים אַבְשָׁלוֹם֙ וְעָמַ֣ד עַל־יַ֣ד דֶּ֔רֶךְ הַשָּׁ֖עַר וַיְהִ֣י כָל־הָאִ֑ישׁ אֲשֶׁ֨ר יִהְיֶה־לּ֤וֹ רִיב֙ לָב֣וֹא אֶל־הַמֶּ֔לֶךְ לַמִּשְׁפָּ֑ט וַיִּקְרָ֤א אַבְשָׁלוֹם֙ אֵלָ֔יו וַיֹּ֕אמֶר אֵ֖י מֵזֶ֣ה עִ֑יר וַיֹּ֣אמֶר מֵאַחַ֔ד שִׁבְטֵ֖י יִשְׂרָאֵ֥ל עַבְדֶּֽךָ׃

והשכים אבשלום. בכל בקר: מאחד שבטי ישראל עבדך. משבט פלוני:

(ג) וַיֹּ֤אמֶר אֵלָיו֙ אַבְשָׁל֔וֹם רְאֵ֥ה דְבָרֶ֖יךָ טוֹבִ֣ים וּנְכֹחִ֑ים וְשֹׁמֵ֥עַ אֵ֛ין לְךָ֖ מֵאֵ֥ת הַמֶּֽלֶךְ׃ (ד) וַיֹּ֣אמֶר אַבְשָׁל֗וֹם מִ֤י יְשִׂמֵ֙נִי֙ שֹׁפֵ֣ט בָּאָ֔רֶץ וְעָלַ֥י יָבֹ֖וא כָּל־אִ֣ישׁ אֲשֶׁר־יִהְיֶה־לּ֣וֹ רִ֑יב וּמִשְׁפָּ֖ט וְהִצְדַּקְתִּֽיו׃

והצדקתיו. (חרגום:) ואדינניה בקושטא:

(ה) וְהָיָ֗ה בִּקְרֹב֙ אִ֣ישׁ לְהִשְׁתַּחֲוֹ֣ת ל֔וֹ וְשָׁלַ֥ח אֶת־יָד֖וֹ וְהֶחֱזִ֣יק ל֑וֹ וְנָשַׁ֖ק לֽוֹ׃ (ו) וַיַּ֣עַשׂ אַבְשָׁל֗וֹם כַּדָּבָ֤ר הַזֶּה֙ לְכָל־יִשְׂרָאֵ֔ל אֲשֶׁ֥ר יָבֹ֖אוּ לַמִּשְׁפָּ֑ט אֶל־הַמֶּ֣לֶךְ וַיְגַנֵּ֥ב אַבְשָׁל֖וֹם אֶת־לֵ֥ב אַנְשֵֽׁי יִשְׂרָאֵֽל׃ **(פ)** (ז) וַיְהִ֖י מִקֵּ֣ץ אַרְבָּעִ֑ים שָׁנָ֗ה וַיֹּ֤אמֶר אַבְשָׁלוֹם֙ אֶל־הַמֶּ֔לֶךְ אֵֽלְכָ֣ה נָּ֔א וַאֲשַׁלֵּ֖ם אֶת־נִדְרִ֑י אֲשֶׁ֥ר נָדַ֛רְתִּי לַיהוָ֖ה בְּחֶבְרֽוֹן׃

מקץ ארבעים שנה. ששאלו ישראל מלך משמואל, נתגלגל דבר מרד והשפלה במלכות: **אלכה נא.** לחברון: **ואשלב את נדרי.** אמרו רבותינו (סוטה לד ב): להביא כבשים מחברון, כי שם היו כבשים שמנים:

(ח) כִּי֩ נֵדֹ֨ר נָדַ֜ר עַבְדְּךָ֗ בְּשִׁבְתִּי֙ בְּגֹ֣שׁוּר בַּאֲרָ֔ם לֵאמֹ֗ר אִם־ (ישיב) יָשׁ֤וֹב יְשִׁיבֵנִי֙ יהוי יְרוּשָׁלַ֔͏ִם וְעָבַדְתִּ֖י אֶת־יהוי׃ (ט) וַיֹּ֥אמֶר לוֹ֙ הַמֶּ֔לֶךְ לֵ֖ךְ בְּשָׁלֽוֹם וַיָּ֣קָם וַיֵּ֔לֶךְ חֶבְרוֹנָֽה׃ **(פ)** (י) וַיִּשְׁלַ֤ח אַבְשָׁלוֹם֙ מְרַגְּלִ֔ים בְּכָל־שִׁבְטֵ֖י יִשְׂרָאֵ֑ל לֵאמֹר֙ כְּשָׁמְעֲכֶ֣ם אֶת־קוֹל֮ הַשֹּׁפָר֒ וַאֲמַרְתֶּ֗ם מָלַ֤ךְ אַבְשָׁלוֹם֙ בְּחֶבְרוֹ֔ן׃ (יא) וְאֶת־ אַבְשָׁל֗וֹם הָלְכ֤וּ מָאתַ֙יִם֙ אִ֣ישׁ מִירוּשָׁלַ֔͏ִם קְרֻאִ֖ים וְהֹלְכִ֣ים לְתֻמָּ֑ם וְלֹ֥א יָדְע֖וּ כָּל־דָּבָֽר׃

קרואים והולכים לתמם. מפורש במסכת סוטה ירושלמית (א ח) שבקש מאביו שיכתוב לו, שכל שני בני אדם שיבקש שילכו עמו, ילכו. והיה מראה אותו לשנים כאן, ואחר כך לשנים אחרים, וכן הרבה:

(יב) וַיִּשְׁלַ֤ח אַבְשָׁלוֹם֙ אֶת־אֲחִיתֹ֣פֶל הַגִּילֹנִ֔י יוֹעֵץ֙ דָּוִ֔ד מֵעִירוֹ֙ מִגִּלֹ֔ה בְּזִבְחֹ֖ו אֶת־הַזְּבָחִ֑ים וַיְהִ֤י הַקֶּ֙שֶׁר֙ אַמִּ֣ץ וְהָעָ֔ם הוֹלֵ֥ךְ וָרַ֖ב אֶת־אַבְשָׁלֽוֹם׃ (יג) וַיָּבֹא֙ הַמַּגִּ֣יד אֶל־דָּוִ֔ד לֵאמֹ֕ר הָיָ֥ה לֵב־אִ֖ישׁ יִשְׂרָאֵ֑ל אַחֲרֵ֖י אַבְשָׁלֽוֹם׃ (יד) וַיֹּ֣אמֶר דָּוִ֗ד לְכָל־עֲבָדָ֤יו אֲשֶׁר־אִתּוֹ֙ בִּירוּשָׁלַ֔͏ִם קוּמ֕וּ וְנִבְרָ֖חָה כִּ֣י לֹא־תִהְיֶה־לָּ֥נוּ פְלֵיטָ֖ה מִפְּנֵ֣י אַבְשָׁל֑וֹם מַהֲר֣וּ לָלֶ֔כֶת פֶּן־יְמַהֵ֤ר וְהִשִּׂגָ֙נוּ֙ וְהִדִּ֣יחַ

עָלֵינוּ אֶת הָרָעָה וְהִכָּה הָעִיר לְפִי חָרֶב: **(טו)** וַיֹּאמְרוּ עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ אֶל הַמֶּלֶךְ כְּכָל אֲשֶׁר יִבְחַר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ הִנֵּה עֲבָדֶיךָ: **(טז)** וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל בֵּיתוֹ בְּרַגְלָיו וַיַּעֲזֹב הַמֶּלֶךְ אֶת עֲשֶׂר נָשִׁים פִּלַגְשִׁים לִשְׁמֹר הַבָּיִת: **(יז)** וַיֵּצֵא הַמֶּלֶךְ וְכָל הָעָם בְּרַגְלָיו וַיַּעַמְדוּ בֵּית הַמֶּרְחָק:

בית המרחק. (תרגום:) באתר דרחיק:

(יח) וְכָל עֲבָדָיו עֹבְרִים עַל יָדוֹ וְכָל הַכְּרֵתִי וְכָל הַפְּלֵתִי וְכָל הַגִּתִּים שֵׁשׁ מֵאוֹת אִישׁ אֲשֶׁר בָּאוּ בְרַגְלוֹ מִגַּת עֹבְרִים עַל פְּנֵי הַמֶּלֶךְ:

על ידו. אצלו, הוא עומד והם עוברים:

(יט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל אִתַּי הַגִּתִּי לָמָּה תֵלֵךְ גַּם אַתָּה אִתָּנוּ שׁוּב וְשֵׁב עִם הַמֶּלֶךְ כִּי נָכְרִי אַתָּה וְגַם גֹּלֶה אַתָּה לִמְקוֹמֶךָ:

עם המלך. עם אבשלום: **כי נכרי אתה.** ואנחנו בורחים מאין צידה ומזון, ומתוך שאתה נכרי לא תמצא מרחמים: **וגם גולה אתה למקומך.** וגם אם גולה אתה מעם המלך שאינך רוצה להיות עמו, למקומך חזור לך, כי לא טוב לכתך עמי, שהרי תמול באת:

(כ) תְּמוֹל | בּוֹאֲךָ וְהַיּוֹם (אנועך) אֲנִיעֲךָ עִמָּנוּ לָלֶכֶת וַאֲנִי הוֹלֵךְ עַל אֲשֶׁר אֲנִי הוֹלֵךְ שׁוּב וְהָשֵׁב אֶת אַחֶיךָ עִמָּךְ חֶסֶד וֶאֱמֶת:

והיום אניעך עמנו. ואין לי מקום שאוכל להושיבך שם ולהמלט, כי אני הולך אל אשר יקרני המקרה ללכת, יום יום כשאשמע שהרודפים כאן, אני בורח כאן, וכן תרגם יונתן 'וגם גולה אתה למקומך': ואף אם גלי את אזיל לך לאתרך: **חסד ואמת.** אני מחזיק בך טובת חסד ואמת שעשית עמדי:

(כא) וַיַּעַן אִתַּי אֶת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר חַי הוי' וְחֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי אִם בְּמָקוֹם אֲשֶׁר יִהְיֶה שָּׁם | אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אִם לְמָוֶת אִם לְחַיִּים כִּי שָׁם יִהְיֶה עַבְדֶּךָ: **(כב)** וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אִתַּי לֶךְ וַעֲבֹר וַיַּעֲבֹר אִתַּי הַגִּתִּי וְכָל אֲנָשָׁיו וְכָל הַטַּף אֲשֶׁר אִתּוֹ:

לך ועבור. עם שאר העם, אחר אשר אינך רוצה להפרד ממני:

(כג) וְכָל הָאָרֶץ בּוֹכִים קוֹל גָּדוֹל וְכָל הָעָם עֹבְרִים וְהַמֶּלֶךְ עֹבֵר בְּנַחַל קִדְרוֹן וְכָל הָעָם עֹבְרִים עַל פְּנֵי דֶּרֶךְ אֶת הַמִּדְבָּר:

וכל העם עוברים. מן המלך והלאה, לפי שהוא עומד, קורא אותם עוברים:

(כד) וְהִנֵּה גַם צָדוֹק וְכָל הַלְוִיִּם אִתּוֹ נֹשְׂאִים אֶת אֲרוֹן בְּרִית הָאֱלֹהִים וַיַּצִּקוּ אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים וַיַּעַל אֶבְיָתָר עַד תֹּם כָּל הָעָם לַעֲבוֹר מִן הָעִיר:

ויציקו. כמו ויציגו, (תרגום:) ואקימו ית ארונא, העמידוהו לצד אחד, והעם עוברים, שהיה דוד רוצה לשאתו עמו: **ויעל אביתר עד תם וגו'.** הרי זה מקרא מסורס, ויציקו את ארון האלהים עד תום כל העם לעבור: **ויעל אביתר.** אותו היום נסתלק מן הכהונה, ששאל באורים ותומים ולא נענה, ונכנס צדוק תחתיו. וכן שנינו בסדר עולם ובסדר יומא (עג ב):

(כה) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצָדוֹק הָשֵׁב אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים הָעִיר אִם אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֵי יְהוָה וֶהֱשִׁבַנִי וְהִרְאַנִי אֹתוֹ וְאֶת נָוֵהוּ: (כו) וְאִם כֹּה יֹאמַר לֹא חָפַצְתִּי בָּךְ הִנְנִי יַעֲשֶׂה לִּי כַּאֲשֶׁר טוֹב בְּעֵינָיו: (ס) (כז) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל צָדוֹק הַכֹּהֵן הֲרֹאֶה אַתָּה שֻׁבָה הָעִיר בְּשָׁלוֹם וַאֲחִימַעַץ בִּנְךָ וִיהוֹנָתָן בֶּן אֶבְיָתָר שְׁנֵי בְנֵיכֶם אִתְּכֶם:

הרואה אתה. אם רואה אתה שעצה נכונה היא, שוב העיר וגו': **שני בניכם אתכם.** בידם תוכלו להודיעני מה שתשמעו מבית המלך, לפי מה שתודיעוני אמלט:

(כח) רְאוּ אָנֹכִי מִתְמַהְמֵהַּ (בעברות) בְּעַרְבוֹת הַמִּדְבָּר עַד בּוֹא דָבָר מֵעִמָּכֶם לְהַגִּיד לִי: (כט) וַיָּשֶׁב צָדוֹק וְאֶבְיָתָר אֶת אֲרוֹן הָאֱלֹהִים יְרוּשָׁלַ͏ִם וַיֵּשְׁבוּ שָׁם: (ל) וְדָוִד עֹלֶה בְמַעֲלֵה הַזֵּיתִים עָלֹה | וּבוֹכֶה וְרֹאשׁ לוֹ חָפוּי וְהוּא הֹלֵךְ יָחֵף וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ חָפוּ אִישׁ רֹאשׁוֹ וְעָלוּ עֹלֶה וּבָכֹה:

במעלה הזתים. בהר הזתים: **חפוי.** מכורך, כדרך האבלים: **חפו.** (תרגום:) כריכו:

(לא) וְדָוִד הֻגַּיד לֵאמֹר אֲחִיתֹפֶל בַּקֹּשְׁרִים עִם אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר דָּוִד סַכֶּל נָא אֶת עֲצַת אֲחִיתֹפֶל הוי:

ודוד הגיד. ולדוד הגיד המגיד: **סכל.** קלקל, כמו (קהלת י יד): הסכל ירבה דברים:

(לב) וַיְהִי דָוִד בָּא עַד הָרֹאשׁ אֲשֶׁר יִשְׁתַּחֲוֶה שָׁם לֵאלֹהִים וְהִנֵּה לִקְרָאתוֹ חוּשַׁי הָאַרְכִּי קָרוּעַ כֻּתָּנְתּוֹ וַאֲדָמָה עַל רֹאשׁוֹ:

בא עד הראש. (תרגום:) עד ריש טוריא: **אשר ישתחוה שם לאלהים.** אשר היה רגיל להשתחות שם כשהיה בא לירושלים, היה רואה משם את האהל שהארון בתוכו, והיה משתחוה:

(לג) וַיֹּאמֶר לוֹ דָּוִד אִם עָבַרְתָּ אִתִּי וְהָיָתָ עָלַי לְמַשָּׂא: (לד) וְאִם הָעִיר תָּשׁוּב וְאָמַרְתָּ לְאַבְשָׁלוֹם עַבְדְּךָ אֲנִי הַמֶּלֶךְ אֶהְיֶה עֶבֶד אָבִיךָ וַאֲנִי מֵאָז וְעַתָּה וַאֲנִי עַבְדֶּךָ וְהֵפַרְתָּה לִּי אֶת עֲצַת אֲחִיתֹפֶל:

עבד אביך ואני מאז. כמו ואני עבד אביך מאז, ומקרא מסורס הוא:

(לה) וַהֲלֹוא עִמְּךָ שָׁם צָדוֹק וְאֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים וְהָיָה כָּל הַדָּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמַע מִבֵּית הַמֶּלֶךְ תַּגִּיד לְצָדוֹק וּלְאֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים: (לו) הִנֵּה שָׁם עִמָּם שְׁנֵי בְנֵיהֶם אֲחִימַעַץ לְצָדוֹק וִיהוֹנָתָן לְאֶבְיָתָר וּשְׁלַחְתֶּם בְּיָדָם אֵלַי כָּל דָּבָר אֲשֶׁר תִּשְׁמָעוּ: (לז) וַיָּבֹא חוּשַׁי רֵעֵה דָוִד הָעִיר וְאַבְשָׁלֹם יָבֹא יְרוּשָׁלָ͏ִם:

יבוא ירושלים. נתן לבו שיבא לירושלים:

נ"ך יומי - יום שלישי, י"ד סיון

שמואל־ב פרק ט"ז

(א) וְדָוִד עָבַר מְעַט מֵהָרֹאשׁ וְהִנֵּה צִיבָא נַעַר מְפִי בֹשֶׁת לִקְרָאתוֹ וְצֶמֶד חֲמֹרִים חֲבֻשִׁים וַעֲלֵיהֶם מָאתַיִם לֶחֶם וּמֵאָה צִמּוּקִים וּמֵאָה קַיִץ וְנֵבֶל יָיִן:

ומאה קיץ. (תרגום:) ומאה מנן דבילתא:

(ב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל צִיבָא מָה אֵלֶּה לָּךְ וַיֹּאמֶר צִיבָא הַחֲמֹרִים לְבֵית הַמֶּלֶךְ לִרְכֹּב (ולהלחם) וְהַלֶּחֶם וְהַקַּיִץ לֶאֱכֹול הַנְּעָרִים וְהַיַּיִן לִשְׁתּוֹת הַיָּעֵף בַּמִּדְבָּר: (ג) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ וְאַיֵּה בֶן אֲדֹנֶיךָ וַיֹּאמֶר צִיבָא אֶל הַמֶּלֶךְ הִנֵּה יוֹשֵׁב בִּירוּשָׁלַם כִּי אָמַר הַיּוֹם יָשִׁיבוּ לִי בֵּית יִשְׂרָאֵל אֵת מַמְלְכוּת אָבִי: (ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ לְצִיבָא הִנֵּה לְךָ כֹּל אֲשֶׁר לִמְפִי בֹשֶׁת וַיֹּאמֶר צִיבָא הִשְׁתַּחֲוֵיתִי אֶמְצָא חֵן בְּעֵינֶיךָ אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: (ה) וּבָא הַמֶּלֶךְ דָּוִד עַד בַּחוּרִים וְהִנֵּה מִשָּׁם אִישׁ יוֹצֵא מִמִּשְׁפַּחַת בֵּית שָׁאוּל וּשְׁמוֹ שִׁמְעִי בֶן גֵּרָא יֹצֵא יָצוֹא וּמְקַלֵּל: (ו) וַיְסַקֵּל בָּאֲבָנִים אֶת דָּוִד וְאֶת כָּל עַבְדֵי הַמֶּלֶךְ דָּוִד וְכָל הָעָם וְכָל הַגִּבֹּרִים מִימִינוֹ וּמִשְּׂמֹאלוֹ: (ז) וְכֹה אָמַר שִׁמְעִי בְּקַלְלוֹ צֵא צֵא אִישׁ הַדָּמִים וְאִישׁ הַבְּלִיָּעַל: (ח) הֵשִׁיב עָלֶיךָ יְהוָה כֹּל | דְּמֵי בֵית שָׁאוּל אֲשֶׁר מָלַכְתָּ (תחתו) תַּחְתָּיו וַיִּתֵּן יהוה אֶת הַמְלוּכָה בְּיַד אַבְשָׁלוֹם בְּנֶךָ וְהִנְּךָ בְרָעָתֶךָ כִּי אִישׁ דָּמִים אָתָּה: (ט) וַיֹּאמֶר אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָה אֶל הַמֶּלֶךְ לָמָּה יְקַלֵּל הַכֶּלֶב הַמֵּת הַזֶּה אֶת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ אֶעְבְּרָה נָּא וְאָסִירָה אֶת רֹאשׁוֹ: (י) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ מַה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה (כי) כֹּה יְקַלֵּל (וכי) כִּי יהוה אָמַר לוֹ קַלֵּל אֶת דָּוִד וּמִי יֹאמַר מַדּוּעַ עָשִׂיתָה כֵּן: (ס)

כה יקלל. כן יקלל: **ה' אמר לו.** אפשר אדם כמותו שהוא ראש לסנהדרין, יקלל את המלך אם לא שנאמר לו מאת הקב"ה:

(יא) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֲבִישַׁי וְאֶל כָּל עֲבָדָיו הִנֵּה בְנִי אֲשֶׁר יָצָא מִמֵּעַי מְבַקֵּשׁ אֶת נַפְשִׁי וְאַף כִּי עַתָּה בֶּן הַיְמִינִי הַנַּחוּ לוֹ וִיקַלֵּל כִּי אָמַר לוֹ הוי: (יב) אוּלַי יִרְאֶה יְהוָה (בעוני) בְּעֵינָי וְהֵשִׁיב הוי לִי טוֹבָה תַּחַת קִלְלָתוֹ הַיּוֹם הַזֶּה:

יראה ה' בעיני. דמעת עיני:

(יג) וַיֵּלֶךְ דָּוִד וַאֲנָשָׁיו בַּדֶּרֶךְ (ס) וְשִׁמְעִי הֹלֵךְ בְּצַלַע הָהָר לְעֻמָּתוֹ הָלוֹךְ וְקִלֵּל וְיַסְקֵל בָּאֲבָנִים לְעֻמָּתוֹ וְעַפֵּר בֶּעָפָר: (פ) (יד) וַיָּבֹא הַמֶּלֶךְ וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ עֲיֵפִים וַיִּנָּפֶשׁ שָׁם:

וינפש שם. בבחורים:

(טו) וְאַבְשָׁלוֹם וְכָל הָעָם אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאוּ יְרוּשָׁלִַם וַאֲחִיתֹפֶל אִתּוֹ: (טז) וַיְהִי כַּאֲשֶׁר בָּא חוּשַׁי הָאַרְכִּי רֵעֶה דָּוִד אֶל אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אֶל אַבְשָׁלוֹם יְחִי הַמֶּלֶךְ יְחִי הַמֶּלֶךְ: (יז) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל חוּשַׁי זֶה חַסְדְּךָ אֶת רֵעֶךָ לָמָּה לֹא הָלַכְתָּ אֶת רֵעֶךָ: (יח) וַיֹּאמֶר

חוּשַׁי׃ אֶל אַבְשָׁלֹם׀ לֹֽא כִּי אַשֶּׁר בָּחַר יְהוָה וְהָעָם הַזֶּה וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל (לא) לוֹ אֶהְיֶה וְאֹתוֹ אֵשֵׁב: (יט) וְהַשֵּׁנִית לְמִי אֲנִי אֵעֱבֹד הֲלוֹא לִפְנֵי בְנוֹ כַּאֲשֶׁר עָבַדְתִּי לִפְנֵי אָבִיךָ כֵּן אֶהְיֶה לְפָנֶיךָ: (פ) (כ) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֶל אֲחִיתֹפֶל הָבוּ לָכֶם עֵצָה מַה נַּעֲשֶׂה: (כא) וַיֹּאמֶר אֲחִיתֹפֶל אֶל אַבְשָׁלֹם בֹּוא אֶל פִּלַגְשֵׁי אָבִיךָ אֲשֶׁר הִנִּיחַ לִשְׁמֹור הַבָּיִת וְשָׁמַע כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי נִבְאַשְׁתָּ אֶת אָבִיךָ וְחָזְקוּ יְדֵי כָּל אֲשֶׁר אִתָּךְ:

וחזקו ידי כל אשר אתך. כי עתה ידם רפה לעזור לך, שאומרים בלבם הבן יתחרט אצל אביו, ואנו נהיה שנואים למלך:

(כב) וַיִּטּוּ לְאַבְשָׁלוֹם הָאֹהֶל עַל הַגָּג וַיָּבֹא אַבְשָׁלוֹם אֶל פִּלַגְשֵׁי אָבִיו לְעֵינֵי כָּל יִשְׂרָאֵל: (כג) וַעֲצַת אֲחִיתֹפֶל אֲשֶׁר יָעַץ בַּיָּמִים הָהֵם כַּאֲשֶׁר יִשְׁאַל אִישׁ בִּדְבַר הָאֱלֹהִים כֵּן כָּל עֲצַת אֲחִיתֹפֶל גַּם לְדָוִד גַּם לְאַבְשָׁלֹם: (ס)

נ"ך יומי - יום רביעי, ט"ו סיון

שמואל־ב פרק י"ז

(א) וַיֹּאמֶר אֲחִיתֹפֶל אֶל אַבְשָׁלֹם אֶבְחֲרָה נָּא שְׁנֵים עָשָׂר אֶלֶף אִישׁ וְאָקוּמָה וְאֶרְדְּפָה אַחֲרֵי דָוִד הַלָּיְלָה: (ב) וְאָבוֹא עָלָיו וְהוּא יָגֵעַ וּרְפֵה יָדַיִם וְהַחֲרַדְתִּי אֹתוֹ וְנָס כָּל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וְהִכֵּיתִי אֶת הַמֶּלֶךְ לְבַדּוֹ: (ג) וְאָשִׁיבָה כָל הָעָם אֵלֶיךָ כְּשׁוּב הַכֹּל הָאִישׁ אֲשֶׁר אַתָּה מְבַקֵּשׁ כָּל הָעָם יִהְיֶה שָׁלוֹם:

כשוב הכל. אליך: **האיש אשר אתה מבקש.** יעשה בו בקשתך ויהרג, ואחר כך כל העם יהיה שלום, וזה מקרא קצר. (ד) ובעיני זקני ישראל. זקני אשמאי:

(ד) וַיִּישַׁר הַדָּבָר בְּעֵינֵי אַבְשָׁלֹם וּבְעֵינֵי כָּל זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל: (ס) (ה) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם קְרָא נָא גַם לְחוּשַׁי הָאַרְכִּי וְנִשְׁמְעָה מַה בְּפִיו גַּם הוּא: (ו) וַיָּבֹא חוּשַׁי אֶל אַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם אֵלָיו לֵאמֹר כַּדָּבָר הַזֶּה דִּבֶּר אֲחִיתֹפֶל הֲנַעֲשֶׂה אֶת דְּבָרוֹ אִם אַיִן אַתָּה דַבֵּר: (ס) (ז) וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אֶל אַבְשָׁלוֹם לֹא טוֹבָה הָעֵצָה אֲשֶׁר יָעַץ אֲחִיתֹפֶל בַּפַּעַם הַזֹּאת: (ח) וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אַתָּה יָדַעְתָּ אֶת אָבִיךָ וְאֶת אֲנָשָׁיו כִּי גִבֹּרִים הֵמָּה וּמָרֵי נֶפֶשׁ הֵמָּה כְּדֹב שַׁכּוּל בַּשָּׂדֶה וְאָבִיךָ אִישׁ מִלְחָמָה וְלֹא יָלִין אֶת הָעָם:

ואביך איש מלחמה. ויודע עניני מלחמה וטכסיסיה וטיב מארב, ובטוח הוא שתרדוף הלילה לבא עליו, לפיכך לא ילין עם שאר העם:

(ט) הִנֵּה עַתָּה הוּא נֶחְבָּא בְּאַחַת הַפַּחְתִּים אוֹ בְּאַחַד הַמְּקוֹמֹת וְהָיָה כִנְפֹל בָּהֶם בַּתְּחִלָּה וְשָׁמַע הַשֹּׁמֵעַ וְאָמַר הָיְתָה מַגֵּפָה בָּעָם אֲשֶׁר אַחֲרֵי אַבְשָׁלוֹם:

הנה עתה הוא נחבא. וכשתבא על מחנה העם אשר אתו, הוא לא יהיה שם שתהרגנו: **והיה כנפול בהם בתחלה.** אני אמרתי לך כי אנשיו גבורים ומרי נפש, ואם יהרגו בעמך, תהיה בם מפלה במלחמה זו שהיא ראשונה, ושמע השומע מכל ישראל הבאים להתחבר אליך, ואמר היתה מגפה בעם של אבשלום:

(י) וְהוּא גַם בֶּן חַיִל אֲשֶׁר לִבּוֹ כְּלֵב הָאַרְיֵה הִמֵּס יִמַּס כִּי יֹדֵעַ כָּל יִשְׂרָאֵל כִּי גִבּוֹר אָבִיךָ וּבְנֵי חַיִל אֲשֶׁר אִתּוֹ:

והוא גם בן חיל. ואותו השומע אפילו הוא בן חיל ולבו כלב האריה, המס ימס בפחד ורעדה, ולא יתקשר עוד אליך, כי יאמר כבר התחיל ליפול ונענש הוא על אביו, ולא יצליח:

(יא) כִּי יָעֹצְתִי הֶאָסֹף יֵאָסֵף עָלֶיךָ כָּל יִשְׂרָאֵל מִדָּן וְעַד בְּאֵר שֶׁבַע כַּחוֹל אֲשֶׁר עַל הַיָּם לָרֹב וּפָנֶיךָ הֹלְכִים בַּקְּרָב:

כי יעצתי. כי זאת עצתי: **ופניך הולכים בקרב.** בראש, (תרגום:) ואת תהי אזיל בריש כולנא:

(יב) וּבָאנוּ אֵלָיו (באחת) בְּאַחַד הַמְּקוֹמוֹת אֲשֶׁר נִמְצָא שָׁם וְנָנִחנוּ עָלָיו כַּאֲשֶׁר יִפֹּל הַטַּל עַל הָאֲדָמָה וְלֹא נוֹתַר בּוֹ וּבְכָל הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר אִתּוֹ גַּם אֶחָד:

ונחנו עליו. וננוח עליו, לשון חנייה, כמו (שמות י יד): וינח בכל גבול מצרים, (ישעיהו ז ב): נחה ארם על אפרים:

(יג) וְאִם אֶל עִירׄ יֶאֱסֹף וְהִשָּׁיאוּ כָּל יִשְׂרָאֵל אֶל הָעִיר הַהִיא חֲבָלִים וְסָחַבְנוּ אֹתוֹ עַד הַנַּחַל עַד אֲשֶׁר לֹא נִמְצָא שָׁם גַּם צְרוֹר: **(פ)**

חבלים. (תרגום:) משריין, כמו (שמואל א י ה): חבל נביאים (תהלים קיט סא): חבלי רשעים: **עד הנחל.** חומת העיר נסחוב אל הגי:

(יד) וַיֹּאמֶר אַבְשָׁלוֹם וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל טוֹבָה עֲצַתׄ חוּשַׁי הָאַרְכִּי מֵעֲצַת אֲחִיתׄפֶל וַיהוָה צִוָּה לְהָפֵר אֶת עֲצַת אֲחִיתׄפֶל הַטּוֹבָה לְבַעֲבוּר הָבִיא יְהוָה אֶל אַבְשָׁלוֹם אֶת הָרָעָה: **(ס)** **(טו)** וַיֹּאמֶר חוּשַׁי אֶל צָדוֹק וְאֶל אֶבְיָתָרׄ הַכֹּהֲנִים כָּזֹאת וְכָזֹאת יָעַץ אֲחִיתׄפֶל אֶת אַבְשָׁלֹם וְאֶת זִקְנֵי יִשְׂרָאֵל וְכָזֹאת וְכָזֹאת יָעַצְתִּי אָנִי: **(טז)** וְעַתָּה שִׁלְחוּ מְהֵרָה וְהַגִּידוּ לְדָוִד לֵאמֹר אַל תָּלֶן הַלַּיְלָה בְּעַרְבׄוֹת הַמִּדְבָּר וְגַם עָבוֹר תַּעֲבֹרׄ פֶּן יְבֻלַּע לַמֶּלֶךְ וּלְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ:

וגם עבור תעבור. את הירדן: **פן יבולע למלך.** שלא יעצתיו לטובה, ויעשה כדברי אחיתופל: **יבלע.** יאמר לו בסתר ובבליעה:

(יז) וִיהוֹנָתָן וַאֲחִימַעַץ עֹמְדִים בְּעֵין רֹגֶל וְהָלְכָה הַשִּׁפְחָה וְהִגִּידָה לָהֶם וְהֵמָּׄה יֹלְכוּ וְהִגִּידוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד כִּי לֹא יוּכְלוּ לְהֵרָאוֹת לָבוֹא הָעִירָה:

בעין רוגל. (תרגום:) בעין קצרא, כובסי בגדי צמר, שחובטין אותם שם, שבועטים אותם ברגל:

(יח) וַיִּרְא אֹתָם נַעַר וַיַּגֶּד לְאַבְשָׁלֹם וַיֵּלְכוּ שְׁנֵיהֶם מְהֵרָה וַיָּבֹאוּ ׀ אֶל בֵּית אִישׁ בְּבַחוּרִים וְלוֹ בְאֵר בַּחֲצֵרוֹ וַיֵּרְדוּ שָׁם: **(יט)** וַתִּקַּח הָאִשָּׁה וַתִּפְרֹשׂ אֶת הַמָּסָךְ עַל פְּנֵי הַבְּאֵר וַתְּשַׁטַּח עָלָיו הֶרְפּוֹת וְלֹא נוֹדַע דָּבָר:

את המסך. וילון: **הרפות.** חטין כתושות, כמו (משלי כז כב): בתוך הריפות:

(כ) וַיָּבֹאוּ עַבְדֵי אַבְשָׁלוֹם אֶל הָאִשָּׁה הַבַּיְתָה וַיֹּאמְרוּ אַיֵּה אֲחִימַעַץ וִיהוֹנָתָן וַתֹּאמֶר לָהֶם הָאִשָּׁה עָבְרוּ מִיכַל הַמַּיִם וַיְבַקְשׁוּ וְלֹא מָצָאוּ וַיָּשֻׁבוּ יְרוּשָׁלָם: **(ס)**

מיכל המים. איני יודע לו פתרון במחברת כל, ופתרונו לפי ענינו, כמו שבולת הנהר:

(כא) וַיְהִי ׀ אַחֲרֵי לֶכְתָּם וַיַּעֲלוּ מֵהַבְּאֵר וַיֵּלְכוּ וַיַּגִּדוּ לַמֶּלֶךְ דָּוִד וַיֹּאמְרוּ אֶל דָּוִד קוּמוּ וְעִבְרוּ מְהֵרָה אֶת הַמַּיִם כִּי כָּכָה יָעַץ עֲלֵיכֶם אֲחִיתׄפֶל: **(כב)** וַיָּקָם דָּוִד וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיַּעַבְרוּ אֶת הַיַּרְדֵּן עַד אוֹר הַבֹּקֶר עַד אַחַד לֹא נֶעְדָּר אֲשֶׁר לֹא עָבַר אֶת הַיַּרְדֵּן: **(כג)** וַאֲחִיתׄפֶל רָאָה כִּי לֹא נֶעֱשְׂתָה עֲצָתוֹ וַיַּחֲבֹשׁ אֶת הַחֲמוֹר וַיָּקָם וַיֵּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ אֶל עִירׄוֹ וַיְצַו אֶל בֵּיתׄוֹ וַיֶּחְנַק וַיָּמׄת וַיִּקָּבֶר בְּקֶבֶר אָבִיו: **(ס)** **(כד)** וְדָוִד בָּא מַחֲנָיְמָה וְאַבְשָׁלֹם עָבַרׄ אֶת הַיַּרְדֵּן הֽוּא וְכָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל עִמּוֹ: **(כה)** וְאֶת עֲמָשָׂא שָׂם אַבְשָׁלֹם תַּחַת יוֹאָב עַל

הַצָּבָא וַעֲמָשָׂא בֶּן אִישׁ וּשְׁמוֹ יִתְרָא הַיִּשְׁרְאֵלִי אֲשֶׁר בָּא אֶל אֲבִיגַל בַּת נָחָשׁ אֲחוֹת צְרוּיָה אֵם יוֹאָב:

בת נחש. הוא ישי אבי דוד, רבותינו אמרו (בבא בתרא יז א): שמת בלא עון, בעטיו של נחש:

(כו) וַיִּחַן יִשְׂרָאֵל וְאַבְשָׁלֹם אֶרֶץ הַגִּלְעָד: (ס) (כז) וַיְהִי כְּבוֹא דָוִד מַחֲנַיְמָה וְשֹׁבִי בֶן נָחָשׁ מֵרַבַּת בְּנֵי עַמּוֹן וּמָכִיר בֶּן עַמִּיאֵל מִלֹּא דְבָר וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי מֵרֹגְלִים:

ושבי בן נחש. הוא חנון בן נחש:

(כח) מִשְׁכָּב וְסִפּוֹת וְכֵלִי יוֹצֵר וְחִטִּים וּשְׂעֹרִים וְקֶמַח וְקָלִי וּפוֹל וַעֲדָשִׁים וְקָלִי:

משכב. מצעות: **וספות.** כלי תשמיש הם, כמו (מלכים.. ב יב יד): ספות כסף: **וקלי.** מיני קליות, אמרו רבותינו (עבודה זרה לח ב): שני מיני שתיתא הקריב ברזילי לדוד, אחד של חטים, ואחד של עדשים, כענין האמור כאן; 'קמח וקלי', הוא של דגן, 'ופול ועדשים וקלי', ממינים של קטניות שמייבשין אותן בתנור כשהן לחין, והם מתוקין לעולם, וטוחנין אותן, ועושין מהם מאכל שקורין שתיתא:

(כט) וּדְבָשׁ וְחֶמְאָה וְצֹאן וּשְׁפוֹת בָּקָר הֵגִישׁוּ לְדָוִד וְלָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ לֶאֱכֹל כִּי אָמְרוּ הָעָם רָעֵב וְעָיֵף וְצָמֵא בַּמִּדְבָּר:

ושפות בקר. (תרגום:) וגובנין דחלב:

נ"ך יומי - יום חמישי, ט"ז סיון

שמואל־ב פרק י״ח

(א) וַיִּפְקֹד דָּוִד אֶת הָעָם אֲשֶׁר אִתּוֹ וַיָּשֶׂם עֲלֵיהֶם שָׂרֵי אֲלָפִים וְשָׂרֵי מֵאוֹת: **(ב)** וַיְשַׁלַּח דָּוִד אֶת הָעָם הַשְּׁלִשִׁית בְּיַד יוֹאָבְ וְהַשְּׁלִשִׁית בְּיַד אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָהְ אֲחִי יוֹאָב וְהַשְּׁלִשִׁת בְּיַד אִתַּי הַגִּתִּי **(ס)** וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הָעָם יָצֹא אֵצֵא גַּם אֲנִי עִמָּכֶם: **(ג)** וַיֹּאמֶר הָעָם לֹא תֵצֵא כִּי אִם נָס נָנוּס לֹא יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב וְאִם יָמֻתוּ חֶצְיֵנוּ לֹא יָשִׂימוּ אֵלֵינוּ לֵב כִּי עַתָּה כָּמֹנוּ עֲשָׂרָה אֲלָפִים וְעַתָּה טוֹב כִּי תִהְיֶה לָּנוּ מֵעִיר (לעזיר) לַעְזוֹר: **(ס)**

לא ישימו אלינו לב. לא יהיה דבר חשוב בעיניהם להתגבר ולהתהלל, מאחר שאין אתה במלחמה: **כי עתה.** בהיותך בכבודך, חשוב אתה כמונו: **עשרת אלפים.** כעשרת אלפים איש כמונו: **כי תהיה לנו מעיר לעזור.** (תרגום:) וכען טב ארי תצלי עלנא מן קרתא למסעד:

(ד) וַיֹּאמֶר אֲלֵיהֶם הַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר יִיטַב בְּעֵינֵיכֶם אֶעֱשֶׂה וַיַּעֲמֹד הַמֶּלֶךְ אֶל יַד הַשַּׁעַר וְכָל הָעָם יָצְאוּ לְמֵאוֹת וְלַאֲלָפִים: **(ה)** וַיְצַו הַמֶּלֶךְ אֶתְ יוֹאָב וְאֶת אֲבִישַׁי וְאֶת אִתַּי לֵאמֹר לְאַט לִי לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וְכָל הָעָם שֹׁמְעִו בְּצַוֹת הַמֶּלֶךְ אֶת כָּל הַשָּׂרִים עַל דְּבַר אַבְשָׁלוֹם:

לאט לי לנער. אם יקרא לפניכם במלחמה, חמלו עליו:

(ו) וַיֵּצֵא הָעָם הַשָּׂדֶה לִקְרַאת יִשְׂרָאֵל וַתְּהִי הַמִּלְחָמָה בְּיַעַר אֶפְרָיִם:

ביער אפרים. ומהיכן היה יער לאפרים בעבר הירדן מזרחה, שלא ניתן שם חלק אלא לבני גד ולבני ראובן ולמנשה, אלא מתוך שהתנה יהושע שיהיו מרעין בחורשין, והיה אותו היער סמוך לאפרים, אלא שהירדן מפסיק, והיו מרעין שם בהמותיהם, היה נקרא יער אפרים:

(ז) וַיָּנֻסוּ שָׁם עַם יִשְׂרָאֵל לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד וַתְּהִי שָׁם הַמַּגֵּפָה גְּדוֹלָה בַּיּוֹם הַהוּא עֶשְׂרִים אָלֶף: **(ח)** וַתְּהִי שָׁם הַמִּלְחָמָה (נפצית) נָפְצֶת עַל פְּנֵי כָל הָאָרֶץ וַיֶּרֶב הַיַּעַר לֶאֱכֹל בָּעָם מֵאֲשֶׁר אָכְלָה הַחֶרֶב בַּיּוֹם הַהוּא:

וירב היער לאכול בעם. חיות רעות שביער, כן תרגם יונתן:

(ט) וַיִּקָּרֵא אַבְשָׁלוֹם לִפְנֵי עַבְדֵי דָוִד וְאַבְשָׁלוֹם רֹכֵב עַל הַפֶּרֶד וַיָּבֹא הַפֶּרֶד תַּחַת שׂוֹבֶךְ הָאֵלָה הַגְּדוֹלָה וַיֶּחֱזַק רֹאשׁוֹ בָּאֵלָה וַיִּתֵּן בֵּין הַשָּׁמַיִם וּבֵין הָאָרֶץ וְהַפֶּרֶד אֲשֶׁר תַּחְתָּיו עָבָר:

ויקרא אבשלום. לשון מקרה ופגע: **ויתן בין השמים ובין הארץ.** אמרו רבותינו (סוטה י ב): שלף חרבו לקוץ שערו, וראה גיהנם פתוחה תחתיו:

(י) וַיַּרְא אִישׁ אֶחָד וַיַּגֶּד לְיוֹאָב וַיֹּאמֶר הִנֵּה רָאִיתִי אֶת אַבְשָׁלֹם תָּלוּי בָּאֵלָה: **(יא)** וַיֹּאמֶר יוֹאָב לְאִישׁ הַמַּגִּיד לוֹ וְהִנֵּה רָאִיתָ וּמַדּוּעַ לֹא הִכִּיתוֹ שָׁם אַרְצָה וְעָלַי לָתֶת לְךָ עֲשָׂרָה כֶסֶף וַחֲגֹרָה אֶחָת: **(יב)** וַיֹּאמֶר הָאִישׁ אֶל יוֹאָב (ולא) וְלוּא אָנֹכִי שֹׁקֵל עַל כַּפַּי אֶלֶף כֶּסֶף

לֹא אֶשְׁלַח יָדִי אֶל בֶּן הַמֶּלֶךְ כִּי בְאָזְנֵינוּ צִוָּה הַמֶּלֶךְ אֹתְךָ וְאֶת אֲבִישַׁי וְאֶת אִתַּי לֵאמֹר שִׁמְרוּ מִי בַנַּעַר בְּאַבְשָׁלוֹם:

שמרו מי בנער. כל מי שיבא לידו ישמרנו:

(יג) אוֹ עָשִׂיתִי (בנפשו) בְנַפְשִׁי שֶׁקֶר וְכָל דָּבָר לֹא יִכָּחֵד מִן הַמֶּלֶךְ וְאַתָּה תִּתְיַצֵּב מִנֶּגֶד: (יד) וַיֹּאמֶר יוֹאָב לֹא כֵן אוֹחִילָה לְפָנֶיךָ וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שִׁבָטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקָעֵם בְּלֵב אַבְשָׁלוֹם עוֹדֶנּוּ חַי בְּלֵב הָאֵלָה:

לא כן אוחילה לפניך. לא אבקש עוד בקשה ממך, כי אני אלך:

(טו) וַיָּסֹבּוּ עֲשָׂרָה נְעָרִים נֹשְׂאֵי כְּלֵי יוֹאָב וַיַּכּוּ אֶת אַבְשָׁלוֹם וַיְמִיתֻהוּ: (טז) וַיִּתְקַע יוֹאָב בַּשֹּׁפָר וַיָּשָׁב הָעָם מִרְדֹּף אַחֲרֵי יִשְׂרָאֵל כִּי חָשַׂךְ יוֹאָב אֶת הָעָם: (יז) וַיִּקְחוּ אֶת אַבְשָׁלוֹם וַיַּשְׁלִיכוּ אֹתוֹ בַיַּעַר אֶל הַפַּחַת הַגָּדוֹל וַיַּצִּבוּ עָלָיו גַּל אֲבָנִים גָּדוֹל מְאֹד וְכָל יִשְׂרָאֵל נָסוּ אִישׁ (לאהלו) לְאָהָלָיו: (ס) (יח) וְאַבְשָׁלֹם לָקַח וַיַּצֶּב לוֹ (בחיו) בְּחַיָּיו אֶת מַצֶּבֶת אֲשֶׁר בְּעֶמֶק הַמֶּלֶךְ כִּי אָמַר אֵין לִי בֵּן בַּעֲבוּר הַזְכִּיר שְׁמִי וַיִּקְרָא לַמַּצֶּבֶת עַל שְׁמוֹ וַיִּקָּרֵא לָהּ יַד אַבְשָׁלֹם עַד הַיּוֹם הַזֶּה: (ס)

כי אמר אין לי בן. ממלא מקומי, ויהיה חשוב כמותי: **בעבור הזכיר שמי.** אקים לי מצבת אבן, ובנין חשוב היה:

(יט) וַאֲחִימַעַץ בֶּן צָדוֹק אָמַר אָרוּצָה נָּא וַאֲבַשְּׂרָה אֶת הַמֶּלֶךְ כִּי שְׁפָטוֹ יְהוָה מִיַּד אֹיְבָיו: (כ) וַיֹּאמֶר לוֹ יוֹאָב לֹא אִישׁ בְּשֹׂרָה אַתָּה הַיּוֹם הַזֶּה וּבִשַּׂרְתָּ בְיוֹם אַחֵר וְהַיּוֹם הַזֶּה לֹא תְבַשֵּׂר כִּי (על) עַל כֵּן בֶּן הַמֶּלֶךְ מֵת:

ובשרת ביום אחר. בשורת תשועה אחרת: **כי על כן.** כי על אשר בן המלך מת, לפיכך לא טובה לך הבשורה זאת:

(כא) וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַכּוּשִׁי לֵךְ הַגֵּד לַמֶּלֶךְ אֲשֶׁר רָאִיתָה וַיִּשְׁתָּחוּ כוּשִׁי לְיוֹאָב וַיָּרֹץ: (כב) וַיֹּסֶף עוֹד אֲחִימַעַץ בֶּן צָדוֹק וַיֹּאמֶר אֶל יוֹאָב וְיהִי מָה אָרֳצָה נָּא גַּם אָנִי אַחֲרֵי הַכּוּשִׁי וַיֹּאמֶר יוֹאָב לָמָּה זֶּה אַתָּה רָץ בְּנִי וּלְכָה אֵין בְּשׂוֹרָה מֻצְלַחַת:

ולכה אין בשורה מוצאת. אין מתת שכר בשורה מצויה היום:

(כג) וְיהִי מָה אָרֻוץ וַיֹּאמֶר לוֹ רוּץ וַיָּרָץ אֲחִימַעַץ דֶּרֶךְ הַכִּכָּר וַיַּעֲבֹר אֶת הַכּוּשִׁי:

ויהי מה. כלומר ומה בכך אם אין לי שכר: **ויעבור.** (תרגום:) וקדים ית כושי:

(כד) וְדָוִד יוֹשֵׁב בֵּין שְׁנֵי הַשְּׁעָרִים וַיֵּלֶךְ הַצֹּפֶה אֶל גַּג הַשַּׁעַר אֶל הַחוֹמָה וַיִּשָּׂא אֶת עֵינָיו וַיַּרְא וְהִנֵּה אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ: (כה) וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה וַיַּגֶּד לַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִם לְבַדּוֹ בְּשׂוֹרָה בְּפִיו וַיֵּלֶךְ הָלוֹךְ וְקָרֵב: (כו) וַיַּרְא הַצֹּפֶה אִישׁ אַחֵר רָץ וַיִּקְרָא הַצֹּפֶה אֶל הַשּׁוֹעֵר וַיֹּאמֶר הִנֵּה אִישׁ רָץ לְבַדּוֹ וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ גַּם זֶה מְבַשֵּׂר: (כז) וַיֹּאמֶר הַצֹּפֶה אֲנִי רֹאֶה אֶת מְרוּצַת הָרִאשׁוֹן כְּמִרְצַת אֲחִימַעַץ בֶּן צָדוֹק וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִישׁ טוֹב זֶה וְאֶל בְּשׂוֹרָה טוֹבָה יָבוֹא: (כח) וַיִּקְרָא אֲחִימַעַץ וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם וַיִּשְׁתָּחוּ לַמֶּלֶךְ לְאַפָּיו אָרְצָה (ס) וַיֹּאמֶר בָּרוּךְ יְהוָה אֱלֹהֶיךָ אֲשֶׁר סִגַּר אֶת הָאֲנָשִׁים אֲשֶׁר נָשְׂאוּ אֶת יָדָם בַּאדֹנִי הַמֶּלֶךְ: (כט)

וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ שָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר אֲחִימַּעַץ רָאִיתִי הֶהָמוֹן הַגָּדוֹל לִשְׁלֹחַ אֶת עֶבֶד הַמֶּלֶךְ יוֹאָב וְאֶת עַבְדֶּךָ וְלֹא יָדַעְתִּי מָה:

ראיתי ההמון הגדול. הומים ונעים במלחמה: **לשלוח את עבד המלך יואב ואת עבדך.** הרי זה מקרא מסורס, לשלוח יואב את עבד המלך ואת עבדך, לאחר ששלח יואב את עבד המלך זה הרץ אחרי: **ואת עבדך.** על עצמו הוא אומר, ולא ידעתי מה היה אחרי כן:

(ל) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ סֹב הִתְיַצֵּב כֹּה וַיִּסֹּב וַיַּעֲמֹד:

סב התיצב כה. פנה לצד אחר והתיצב כה, ונשמע מה יאמר זה:

(לא) וְהִנֵּה הַכּוּשִׁי בָּא וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי יִתְבַּשֵּׂר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ כִּי שְׁפָטְךָ הַיּוֹם מִיַּד כָּל הַקָּמִים עָלֶיךָ: (ס) (לב) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל הַכּוּשִׁי הֲשָׁלוֹם לַנַּעַר לְאַבְשָׁלוֹם וַיֹּאמֶר הַכּוּשִׁי יִהְיוּ כַּנַּעַר אֹיְבֵי אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וְכֹל אֲשֶׁר קָמוּ עָלֶיךָ לְרָעָה: (ס)

נ"ך יומי - יום ששי, י"ז סיון

שמואל־ב פרק י״ט

(א) וַיִּרְגַּז הַמֶּלֶךְ וַיַּעַל עַל עֲלִיַּת הַשָּׁעַר וַיֵּבְךְּ וְכֹה | אָמַר בְּלֶכְתּוֹ בְּנִי אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי אַבְשָׁלוֹם מִי יִתֵּן מוּתִי אֲנִי תַחְתֶּיךָ אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי:

בני בני. שמנה פעמים, אמרו רבותינו (סוטה י ב): שבעה דאסקיה משבעה מדורי גיהנם, וחד דאייתיה לעלמא דאתי:

(ב) וַיַּגֶּד לְיוֹאָב הִנֵּה הַמֶּלֶךְ בֹּכֶה וַיִּתְאַבֵּל עַל אַבְשָׁלוֹם: (ג) וַתְּהִי הַתְּשׁוּעָה בַּיּוֹם הַהוּא לְאֵבֶל לְכָל הָעָם כִּי שָׁמַע הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לֵאמֹר נֶעֱצַב הַמֶּלֶךְ עַל בְּנוֹ: (ד) וַיִּתְנַנֵּב הָעָם בַּיּוֹם הַהוּא לָבוֹא הָעִיר כַּאֲשֶׁר יִתְנַנֵּב הָעָם הַנִּכְלָמִים בְּנוּסָם בַּמִּלְחָמָה: (ה) וְהַמֶּלֶךְ לָאַט אֶת פָּנָיו וַיִּזְעַק הַמֶּלֶךְ קוֹל גָּדוֹל בְּנִי אַבְשָׁלוֹם אַבְשָׁלוֹם בְּנִי בְנִי: **(ס)**

לאט את פניו. (תרגום:) כריך ית צזפוהי, כמשפט האבלים: **לאט.** כמו (מלכים א יט יג): וילט פניו באדרתו; (שמואל א כא י): הנה היא לוטה בשמלה:

(ו) וַיָּבֹא יוֹאָב אֶל הַמֶּלֶךְ הַבָּיִת וַיֹּאמֶר הֹבַשְׁתָּ הַיּוֹם אֶת פְּנֵי כָל עֲבָדֶיךָ הַמְמַלְּטִים אֶת נַפְשְׁךָ הַיּוֹם וְאֶת נֶפֶשׁ בָּנֶיךָ וּבְנֹתֶיךָ וְנֶפֶשׁ נָשֶׁיךָ וְנֶפֶשׁ פִּלַגְשֶׁיךָ: (ז) לְאַהֲבָה אֶת שֹׂנְאֶיךָ וְלִשְׂנֹא אֶת אֹהֲבֶיךָ כִּי | הִגַּדְתָּ הַיּוֹם כִּי אֵין לְךָ שָׂרִים וַעֲבָדִים כִּי | יָדַעְתִּי הַיּוֹם כִּי (לא) לוּ אַבְשָׁלוֹם חַי וְכֻלָּנוּ הַיּוֹם מֵתִים כִּי אָז יָשָׁר בְּעֵינֶיךָ: (ח) וְעַתָּה קוּם צֵא וְדַבֵּר עַל לֵב עֲבָדֶיךָ כִּי בַיהוָה נִשְׁבַּעְתִּי כִּי אִינְךָ יוֹצֵא אִם לָלִין אִישׁ אִתְּךָ הַלַּיְלָה וְרָעָה לְךָ זֹאת מִכָּל הָרָעָה אֲשֶׁר בָּאָה עָלֶיךָ מִנְּעֻרֶיךָ עַד עָתָּה: **(ס)**

כי אינך יוצא. אם אינך יוצא:

(ט) וַיָּקָם הַמֶּלֶךְ וַיֵּשֶׁב בַּשָּׁעַר וּלְכָל הָעָם הִגִּידוּ לֵאמֹר הִנֵּה הַמֶּלֶךְ יוֹשֵׁב בַּשַּׁעַר וַיָּבֹא כָל הָעָם לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ וְיִשְׂרָאֵל נָס אִישׁ לְאָהָלָיו: **(ס)**

וישראל נס. אותם שהיו עם אבשלום:

(י) וַיְהִי כָל הָעָם נָדוֹן בְּכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר הַמֶּלֶךְ הִצִּילָנוּ | מִכַּף אֹיְבֵינוּ וְהוּא מִלְּטָנוּ מִכַּף פְּלִשְׁתִּים וְעַתָּה בָּרַח מִן הָאָרֶץ מֵעַל אַבְשָׁלוֹם:

כל העם נדון. מתווכחים זה עם זה:

(יא) וְאַבְשָׁלוֹם אֲשֶׁר מָשַׁחְנוּ עָלֵינוּ מֵת בַּמִּלְחָמָה וְעַתָּה לָמָּה אַתֶּם מַחֲרִישִׁים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ: **(ס)** (יב) וְהַמֶּלֶךְ דָּוִד שָׁלַח אֶל צָדוֹק וְאֶל אֶבְיָתָר הַכֹּהֲנִים לֵאמֹר דַּבְּרוּ אֶל זִקְנֵי יְהוּדָה לֵאמֹר לָמָּה תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ וּדְבַר כָּל יִשְׂרָאֵל בָּא אֶל הַמֶּלֶךְ אֶל בֵּיתוֹ:

ודבר כל ישראל בא אל המלך. כל זה מדברי שליחותו:

(יג) אַתָּה אַתֶּם עַצְמִי וּבְשָׂרִי אַתֶּם וְלָמָּה תִהְיוּ אַחֲרֹנִים לְהָשִׁיב אֶת הַמֶּלֶךְ: **(יד)** וְלַעֲמָשָׂא תֹּמְרוּ הֲלוֹא עַצְמִי וּבְשָׂרִי אָתָּה כֹּה יַעֲשֶׂה לִי אֱלֹהִים וְכֹה יוֹסִיף אִם־לֹא שַׂר צָבָא תִּהְיֶה לְפָנַי כָּל הַיָּמִים תַּחַת יוֹאָב:

ולעמשא. שהוא שר צבא, תאמרו; הלא בן אחותי אתה:

(טו) וַיֵּט אֶת לְבַב כָּל אִישׁ יְהוּדָה כְּאִישׁ אֶחָד וַיִּשְׁלְחוּ אֶל הַמֶּלֶךְ שׁוּב אַתָּה וְכָל עֲבָדֶיךָ: **(טז)** וַיָּשָׁב הַמֶּלֶךְ וַיָּבֹא עַד הַיַּרְדֵּן וִיהוּדָה בָּא הַגִּלְגָּלָה לָלֶכֶת לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ לְהַעֲבִיר אֶת הַמֶּלֶךְ אֶת הַיַּרְדֵּן: **(יז)** וַיְמַהֵר שִׁמְעִי בֶּן גֵּרָא בֶּן הַיְמִינִי אֲשֶׁר מִבַּחוּרִים וַיֵּרֶד עִם אִישׁ יְהוּדָה לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ דָּוִד: **(יח)** וְאֶלֶף אִישׁ עִמּוֹ מִבִּנְיָמִן וְצִיבָא נַעַר בֵּית שָׁאוּל וַחֲמִשָּׁה עָשָׂר בָּנָיו וְעֶשְׂרִים עֲבָדָיו אִתּוֹ וְצָלְחוּ הַיַּרְדֵּן לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ:

וצלחו הירדן. (תרגום:) **בקעוהו בתריסהון.** (יט) ועברה העברה. ספינת המעברה שעוברים בה את עבר רוחב הנחל:

(יט) וְעָבְרָה הָעֲבָרָה לַעֲבִיר אֶת בֵּית הַמֶּלֶךְ וְלַעֲשׂוֹת הַטּוֹב (בעינו) בְּעֵינָיו וְשִׁמְעִי בֶן גֵּרָא נָפַל לִפְנֵי הַמֶּלֶךְ בְּעָבְרוֹ בַּיַּרְדֵּן: **(כ)** וַיֹּאמֶר אֶל הַמֶּלֶךְ אַל יַחְשָׁב לִי אֲדֹנִי עָוֹן וְאַל תִּזְכֹּר אֵת אֲשֶׁר הֶעֱוָה עַבְדְּךָ בַּיּוֹם אֲשֶׁר יָצָא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ מִירוּשָׁלִָם לָשׂוּם הַמֶּלֶךְ אֶל לִבּוֹ: **(כא)** כִּי יָדַע עַבְדְּךָ כִּי אָנֹכִי חָטָאתִי וְהִנֵּה בָאתִי הַיּוֹם רִאשׁוֹן לְכָל בֵּית יוֹסֵף לָרֶדֶת לִקְרַאת אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ: **(ס)**

ראשון לכל בית יוסף. כל ישראל חטאו לך, ואני יותר מכולם, והנני באתי לבקש מחילה, אם תקבלני, בטוחים כל ישראל שתקבלם, ואם לאו, יהיו יראים לשוב אליך עוד:

(כב) וַיַּעַן אֲבִישַׁי בֶּן צְרוּיָהּ וַיֹּאמֶר הֲתַחַת זֹאת לֹא יוּמַת שִׁמְעִי כִּי קִלֵּל אֶת מְשִׁיחַ הוי: **(כג)** וַיֹּאמֶר דָּוִד מַה לִּי וְלָכֶם בְּנֵי צְרוּיָה כִּי תִהְיוּ לִי הַיּוֹם לְשָׂטָן הַיּוֹם יוּמַת אִישׁ בְּיִשְׂרָאֵל כִּי הֲלוֹא יָדַעְתִּי כִּי הַיּוֹם אֲנִי מֶלֶךְ עַל יִשְׂרָאֵל:

היום יומת איש. בתמיה, כי היום אני מלך, עד עכשיו הייתי סבור, לא זלזל בי אדם גדול כזה אלא אם כן נפסקה מלכותי מאת המקום והוא אמר לו קלל את דוד, אבל עכשיו שהוא מתחרט, ידעתי כי מלך אני:

(כד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל שִׁמְעִי לֹא תָמוּת וַיִּשָּׁבַע לוֹ הַמֶּלֶךְ: **(ס)** **(כה)** וּמְפִיבֹשֶׁת בֶּן שָׁאוּל יָרַד לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וְלֹא עָשָׂה רַגְלָיו וְלֹא עָשָׂה שִׂפְמוֹ וְאֶת בְּגָדָיו לֹא כִבֵּס לְמִן הַיּוֹם אֲשֶׁר הָלַךְ הַמֶּלֶךְ עַד הַיּוֹם אֲשֶׁר בָּא בְשָׁלוֹם:

ולא עשה רגליו. לשון תקון הוא, העברת שער שבין הרגלים: **שפמו.** גרנו"ן בלע"ז:

(כו) וַיְהִי כִּי בָא יְרוּשָׁלִַם לִקְרַאת הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה לֹא הָלַכְתָּ עִמִּי מְפִיבֹשֶׁת:

למה לא הלכת עמי. לצאת מירושלים כשיצאתי:

(כז) וַיֹּאמֶר אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ עַבְדִּי רִמָּנִי כִּי אָמַר עַבְדְּךָ אֶחְבְּשָׁה לִּי הַחֲמוֹר וְאֶרְכַּב עָלָיְהוָ וְאֵלֵךְ אֶת הַמֶּלֶךְ כִּי פִסֵּחַ עַבְדֶּךָ:

כי פסח עבדך. ואיני יכול לילך ברגלי:

(כח) וְיַרֵּגֶל בְּעַבְדְּךָ אֶל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ כְּמַלְאַךְ הָאֱלֹהִים וַעֲשֵׂה הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ:
(כט) כִּי לֹא הָיָה כָּל בֵּית אָבִי כִּי אִם אַנְשֵׁי מָוֶת לַאדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַתָּשֶׂת אֶת עַבְדְּךָ בְּאֹכְלֵי שֻׁלְחָנֶךָ וּמַה יֶּשׁ לִי עוֹד צְדָקָה וְלִזְעֹק עוֹד אֶל הַמֶּלֶךְ: (פ) (ל) וַיֹּאמֶר לוֹ הַמֶּלֶךְ לָמָּה תְדַבֵּר עוֹד דְּבָרֶיךָ אָמַרְתִּי אַתָּה וְצִיבָא תַּחְלְקוּ אֶת הַשָּׂדֶה: (לא) וַיֹּאמֶר מְפִיבֹשֶׁת אֶל הַמֶּלֶךְ גַּם אֶת הַכֹּל יִקָּח אַחֲרֵי אֲשֶׁר בָּא אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ בְּשָׁלוֹם אֶל בֵּיתוֹ: (ס) (לב) וּבַרְזִלַּי הַגִּלְעָדִי יָרַד מֵרֹגְלִים וַיַּעֲבֹר אֶת הַמֶּלֶךְ הַיַּרְדֵּן לְשַׁלְּחוֹ אֶת (בירדן) הַיַּרְדֵּן:

לשלחו. ללותו:

(לג) וּבַרְזִלַּי זָקֵן מְאֹד בֶּן שְׁמֹנִים שָׁנָה וְהוּא כִלְכָּל אֶת הַמֶּלֶךְ בְּשִׁבְתּוֹ בְמַחֲנַיִם כִּי אִישׁ גָּדוֹל הוּא מְאֹד:

כי איש גדול הוא. בעושר:

(לד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל בַּרְזִלַּי אַתָּה עֲבֹר אִתִּי וְכִלְכַּלְתִּי אֹתְךָ עִמָּדִי בִּירוּשָׁלִָם: (לה) וַיֹּאמֶר בַּרְזִלַּי אֶל הַמֶּלֶךְ כַּמָּה יְמֵי שְׁנֵי חַיַּי כִּי אֶעֱלֶה אֶת הַמֶּלֶךְ יְרוּשָׁלִָם:

כמה ימי שני חיי. אשר יש לי לחיות: **כי אעלה וגו'.** הלא מעט הם, ומה הנייה יש לי בכלכולך:

(לו) בֶּן שְׁמֹנִים שָׁנָה אָנֹכִי הַיּוֹם הַאֵדַע | בֵּין טּוֹב לְרָע אִם יִטְעַם עַבְדְּךָ אֶת אֲשֶׁר אֹכַל וְאֶת אֲשֶׁר אֶשְׁתֶּה אִם אֶשְׁמַע עוֹד בְּקוֹל שָׁרִים וְשָׁרוֹת וְלָמָּה יִהְיֶה עַבְדְּךָ עוֹד לְמַשָּׂא אֶל אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ:

האדע בין טוב לרע. בין מאכל טוב למאכל רע. ואמרו רבותינו ז"ל (שבת קנב א): שטוף בזמה היה, לפיכך קפצה עליו זקנה:

(לז) כִּמְעַט יַעֲבֹר עַבְדְּךָ אֶת הַיַּרְדֵּן אֶת הַמֶּלֶךְ וְלָמָּה יִגְמְלֵנִי הַמֶּלֶךְ הַגְּמוּלָה הַזֹּאת:

כמעט יעבר עבדך. הלויה מועטת יעבור עבדך ללותך, אחר שתעבור את הירדן:
הגמולה הזאת. שאינה טובה לי:

(לח) יָשָׁב נָא עַבְדְּךָ וְאָמֻת בְּעִירִי עִם קֶבֶר אָבִי וְאִמִּי וְהִנֵּה | עַבְדְּךָ כִמְהָם יַעֲבֹר עִם אֲדֹנִי הַמֶּלֶךְ וַעֲשֵׂה לוֹ אֵת אֲשֶׁר טּוֹב בְּעֵינֶיךָ:

עבדך כמהם. בנו היה:

(לט) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אִתִּי יַעֲבֹר כִּמְהָם וַאֲנִי אֶעֱשֶׂה לּוֹ אֶת הַטּוֹב בְּעֵינֶיךָ וְכֹל אֲשֶׁר תִּבְחַר עָלַי אֶעֱשֶׂה לָּךְ: (מ) וַיַּעֲבֹר כָּל הָעָם אֶת הַיַּרְדֵּן וְהַמֶּלֶךְ עָבָר וַיִּשַּׁק הַמֶּלֶךְ לְבַרְזִלַּי וַיְבָרְכֵהוּ וַיָּשָׁב לִמְקֹמוֹ: (ס) (מא) וַיַּעֲבֹר הַמֶּלֶךְ הַגִּלְגָּלָה וְכִמְהָם עָבַר עִמּוֹ וְכָל עַם יְהוּדָה (ויעברו) הֶעֱבִירוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְגַם חֲצִי עַם יִשְׂרָאֵל: (מב) וְהִנֵּה כָל אִישׁ יִשְׂרָאֵל בָּאִים אֶל הַמֶּלֶךְ וַיֹּאמְרוּ אֶל הַמֶּלֶךְ מַדּוּעַ גְּנָבוּךָ אַחֵינוּ אַנְשֵׁי יְהוּדָה וַיַּעֲבִרוּ אֶת הַמֶּלֶךְ וְאֶת בֵּיתוֹ אֶת הַיַּרְדֵּן וְכָל אַנְשֵׁי דָוִד עִמּוֹ: (ס) (מג) וַיַּעַן כָּל אִישׁ יְהוּדָה עַל אִישׁ יִשְׂרָאֵל כִּי קָרוֹב הַמֶּלֶךְ אֵלַי וְלָמָּה זֶּה חָרָה לְךָ עַל הַדָּבָר הַזֶּה הֲאָכוֹל אָכַלְנוּ מִן הַמֶּלֶךְ אִם נְשֹׂא נָשָׂא לָנוּ: (ס)

כי קרוב המלך אלי. משבטי הוא: **אם נשאת.** כמו (בראשית מג לד): משאת, פרס מבית המלך:

(מד) וַיַּעַן אִישׁ יִשְׂרָאֵל אֶת אִישׁ יְהוּדָה וַיֹּאמֶר עָשֹׂר יָדוֹת לִי בַּמֶּלֶךְ וְגַם בְּדָוִד אֲנִי מִמְּךָ וּמַדּוּעַ הֻקַלְתַּנִי וְלֹא הָיָה דְבָרִי רִאשׁוֹן לִי לְהָשִׁיב אֶת מַלְכִּי וַיִּקְשׁ דְּבַר אִישׁ יְהוּדָה מִדְּבַר אִישׁ יִשְׂרָאֵל: (ס)

עשר ידות לי במלך. שאנו עשרה שבטים: **וגם בדוד.** אף על פי שהוא קרוב לכם, אני משוך בו יותר ממך, שאני עשר ידות: **ומדוע הקלותני.** להיות אתה קודם, וכי לא היה דברי ראשון להשיב את מלכי, וקודם לכן בא דברינו אליו להשיבו, כמו שכתוב למעלה (פסוק יב): ודבר כל ישראל בא אל המלך: **ויקש דבר איש יהודה.** לשון (צפניה ב א), התקוששו. נראה והושוה דבר איש יהודה, שהראם אגרת ששלח להם דוד, 'למה תהיו אחרונים להשיב את המלך' וגו', כך מפרש באגדה. ויש לפרש, 'ויקש', לשון 'קושי וחוזק', וכן תרגם יונתן: ותקיף:

נ"ך יומי - שבת - קדש פרשת בהעלתך, ח"י סיון

שמואל-ב פרק כ'

(א) וְשָׁם נִקְרָא אִישׁ בְּלִיַּעַל וּשְׁמוֹ שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי אִישׁ יְמִינִי וַיִּתְקַע בַּשֹּׁפָר וַיֹּאמֶר אֵין לָנוּ חֵלֶק בְּדָוִד וְלֹא נַחֲלָה לָנוּ בְּבֶן יִשַׁי אִישׁ לְאֹהָלָיו יִשְׂרָאֵל:

ושם נקרא. נזדמן, לשון (צפניה א ז): הקדיש קרואיו; (לעיל יג כג): ויקרא אבשלום לכל בני המלך, לשון זימון:

(ב) וַיַּעַל כָּל אִישׁ יִשְׂרָאֵל מֵאַחֲרֵי דָּוִד אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי וְאִישׁ יְהוּדָה דָּבְקוּ בְמַלְכָּם מִן הַיַּרְדֵּן וְעַד יְרוּשָׁלִָם: (ג) וַיָּבֹא דָּוִד אֶל בֵּיתוֹ יְרוּשָׁלִַם וַיִּקַּח הַמֶּלֶךְ אֶת עֲשֶׂר נָשִׁים | פִּלַגְשִׁים אֲשֶׁר הִנִּיחַ לִשְׁמֹר הַבָּיִת וַיִּתְּנֵם בֵּית מִשְׁמֶרֶת וַיְכַלְכְּלֵם וַאֲלֵיהֶם לֹא בָא וַתִּהְיֶינָה צְרֻרוֹת עַד יוֹם מֹתָן אַלְמְנוּת חַיּוּת: (ס) (ד) וַיֹּאמֶר הַמֶּלֶךְ אֶל עֲמָשָׂא הַזְעֶק לִי אֶת אִישׁ יְהוּדָה שְׁלֹשֶׁת יָמִים וְאַתָּה פֹּה עֲמֹד:

הזעק לי את איש יהודה. שיהו כאן עד שלשה ימים: **ואתה פה עמוד.** לסוף שלשת ימים הוי זהיר להיות עומד כאן לפני, כי חפץ היה לרדוף אחרי שבע בן בכרי:

(ה) וַיֵּלֶךְ עֲמָשָׂא לְהַזְעִיק אֶת יְהוּדָה (וייחר) וַיֹּאחַר מִן הַמּוֹעֵד אֲשֶׁר יָעָדוֹ: (ס)

ויוחר מן המועד. אשכחינהו לרבנן דפתחו במסכתא, כדאיתא בסנהדרין (מט א):

(ו) וַיֹּאמֶר דָּוִד אֶל אֲבִישַׁי עַתָּה יָרַע לָנוּ שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי מִן אַבְשָׁלוֹם אַתָּה קַח אֶת עַבְדֵי אֲדֹנֶיךָ וּרְדֹף אַחֲרָיו פֶּן מָצָא לוֹ עָרִים בְּצֻרוֹת וְהִצִּיל עֵינֵנוּ:

אתה קח את עבדי אדוניך. אחרי אשר איחר עמשא שר הצבא, ולא הביא את צבא יהודה, קח אתה מן הנמצאים סביבי, ורדוף אחריו: **והציל עינינו.** והציל עצמו מעינינו, והרי זה מקרא קצר:

(ז) וַיֵּצְאוּ אַחֲרָיו אַנְשֵׁי יוֹאָב וְהַכְּרֵתִי וְהַפְּלֵתִי וְכָל הַגִּבֹּרִים וַיֵּצְאוּ מִירוּשָׁלִַם לִרְדֹּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי: (ח) הֵם עִם הָאֶבֶן הַגְּדוֹלָה אֲשֶׁר בְּגִבְעוֹן וַעֲמָשָׂא בָא לִפְנֵיהֶם וְיוֹאָב חָגוּר | מִדּוֹ לְבֻשׁוּ (ועלו) וְעָלָיו חֲגוֹר חֶרֶב מְצֻמֶּדֶת עַל מָתְנָיו בְּתַעְרָה וְהוּא יָצָא וַתִּפֹּל: (ס)

מצומדת על מתניו. סמוכה מאוד לגופו לרוחב מתניו, שלא כדרך חוגרי חרב, כדי שתהא נוחה ליפול, ולא יצטרך להוציאה מתערה: **והוא יצא.** כנגד עמשא: **ותפול.** החרב מתערה, לפי שהיתה חלקה ולטושה, ואינה תלויה לצד ירכו אלא לרוחב מתניו, וכמעט ששח עצמו לצד הארץ, נפלה מתערה ואחזה בימינו, ולא הכיר עמשא בדבר: **כאשר ראה כל הבא עליו ועמד.** כאשר ראה האיש, שכל הבא עליו היה עומד:

(ט) וַיֹּאמֶר יוֹאָב לַעֲמָשָׂא הֲשָׁלוֹם אַתָּה אָחִי וַתֹּחֶז יַד יְמִין יוֹאָב בִּזְקַן עֲמָשָׂא לִנְשָׁק לוֹ: (י) וַעֲמָשָׂא לֹא נִשְׁמַר בַּחֶרֶב | אֲשֶׁר בְּיַד יוֹאָב וַיַּכֵּהוּ בָהּ אֶל הַחֹמֶשׁ וַיִּשְׁפֹּךְ מֵעָיו אַרְצָה וְלֹא שָׁנָה לוֹ (ס) וַיָּמָת וְיוֹאָב וַאֲבִישַׁי אָחִיו רָדַף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי: (יא) וְאִישׁ עָמַד עָלָיו מִנַּעֲרֵי יוֹאָב וַיֹּאמֶר מִי אֲשֶׁר חָפֵץ בְּיוֹאָב וּמִי אֲשֶׁר לְדָוִד אַחֲרֵי יוֹאָב: (יב) וַעֲמָשָׂא

מִתְגֹּלֵל בַּדָּם בְּתוֹךְ הַמִּסְלָּה וַיַּרְא הָאִישׁ כִּי עָמַד כָּל הָעָם וַיַּסֵּב אֶת עֲמָשָׂא מִן הַמִּסְלָּה הַשָּׂדֶה וַיַּשְׁלֵךְ עָלָיו בֶּגֶד כַּאֲשֶׁר רָאָה כָּל הַבָּא עָלָיו וְעָמֵד: (יג) כַּאֲשֶׁר הָגָה מִן הַמִּסְלָּה עָבָר כָּל אִישׁ אַחֲרֵי יוֹאָב לִרְדֹּף אַחֲרֵי שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי:

כאשר הוגה. כאשר הומשך, כמו (משלי כה ד): הגו סיגים מכסף; וכמו (שם פסוק ה): הגו רשע לפני מלך:

(יד) וַיַּעֲבֹר בְּכָל שִׁבְטֵי יִשְׂרָאֵל אָבֶלָה וּבֵית מַעֲכָה וְכָל הַבֵּרִים **(ס)** (ויקלהו) וַיִּקָּהֲלוּ וַיָּבֹאוּ אַף אַחֲרָיו:

ויעבר בכל שבטי ישראל. שבע בן בכרי, לפתותם שימליכוהו עליהם: **וכל הברים.** לא ידעתי מהו:

(טו) וַיָּבֹאוּ וַיָּצֻרוּ עָלָיו בְּאָבֵלָה בֵּית הַמַּעֲכָה וַיִּשְׁפְּכוּ סֹלְלָה אֶל הָעִיר וַתַּעֲמֹד בַּחֵל וְכָל הָעָם אֲשֶׁר אֶת יוֹאָב מַשְׁחִיתִם לְהַפִּיל הַחוֹמָה:

ותעמוד בחל. (תרגום:) **ואקיפו משריין.** ויש פותרים, ותעמוד בחל, לשון (איכה ב ח): חיל וחומה, הפילו החומה החיצונה, ונתחזקה לעמוד על ידי הפנימית:

(טז) וַתִּקְרָא אִשָּׁה חֲכָמָה מִן הָעִיר שִׁמְעוּ שִׁמְעוּ אִמְרוּ נָא אֶל יוֹאָב קְרַב עַד הֵנָּה וַאֲדַבְּרָה אֵלֶיךָ: (יז) וַיִּקְרַב אֵלֶיהָ וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה הַאַתָּה יוֹאָב וַיֹּאמֶר אָנִי וַתֹּאמֶר לוֹ שְׁמַע דִּבְרֵי אֲמָתֶךָ וַיֹּאמֶר שֹׁמֵעַ אָנֹכִי:

האתה יואב. שנאמר בך (לקמן כג ח): יושב בשבת תחכמוני:

(יח) וַתֹּאמֶר לֵאמֹר דַּבֵּר יְדַבְּרוּ בָרִאשֹׁנָה לֵאמֹר שָׁאֹל יִשְׁאֲלוּ בְּאָבֵל וְכֵן הֵתַמּוּ:

דבר ידברו בראשונה לאמר. היה לך לדבר לשלום בראשונה, אם שלום יענוך ויפתחו לך, לא היה לך להלחם עליהם: **שאול ישאלו באבל.** אם שאלו בני חילך בשלום העיר הזאת, ששמה אבל: **וכן התמו.** מיד היו בני העיר משלימים עמכם:

(יט) אָנֹכִי שְׁלֵמֵי אֱמוּנֵי יִשְׂרָאֵל אַתָּה מְבַקֵּשׁ לְהָמִית עִיר וְאֵם בְּיִשְׂרָאֵל לָמָּה תְבַלַּע נַחֲלַת הוי': **(פ)**

אנכי שלומי אמוני ישראל. אני מבני העיר, ששלמים ונאמנים לישראל ולמלך. ומדרש אגדה (בראשית רבה צד ט, ובילקוט שמעוני כא): סרח בת אשר היתה, אני השלמתי נאמן לנאמן, על ידי נגלה ארונו של יוסף למשה, אני הגדתי ליעקב כי יוסף חי:

(כ) וַיַּעַן יוֹאָב וַיֹּאמֶר חָלִילָה חָלִילָה לִּי אִם אֲבַלַּע וְאִם אַשְׁחִית:

חלילה חלילה לי. חלילה לי, חלילה למלך:

(כא) לֹא כֵן הַדָּבָר כִּי אִישׁ מֵהַר אֶפְרַיִם שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי שְׁמוֹ נָשָׂא יָדוֹ בַּמֶּלֶךְ בְּדָוִד תְּנוּ אֹתוֹ לְבַדּוֹ וְאֵלְכָה מֵעַל הָעִיר וַתֹּאמֶר הָאִשָּׁה אֶל יוֹאָב הִנֵּה רֹאשׁוֹ מֻשְׁלָךְ אֵלֶיךָ בְּעַד הַחוֹמָה:

נשא ידו במלך בדוד. במלך אפילו אינו דוד, חייב מיתה, ובדוד אפילו אינו מלך, חייב מיתה, וכל שכן במלך בדוד, כך נדרש במדרש קהלת (ט יח):

(כב) וַתָּבוֹא הָאִשָּׁה אֶל כָּל הָעָם בְּחָכְמָתָהּ וַיִּכְרְתוּ אֶת רֹאשׁ שֶׁבַע בֶּן בִּכְרִי וַיַּשְׁלִכוּ אֶל יוֹאָב וַיִּתְקַע בַּשּׁוֹפָר וַיָּפֻצוּ מֵעַל הָעִיר אִישׁ לְאׇהָלָיו וְיוֹאָב שָׁב יְרוּשָׁלַ͏ִם אֶל הַמֶּלֶךְ: **(ס)**

ותבא האשה אל כל העם בחכמתה. שנינו בתוספתא (תרומות סוף פרק ז): אמרה להם: הואיל והוא נהרג והם נהרגין, תנוהו להם, אם היה יכול להנצל, כגון שהוא מבפנים ואתם מבחוץ, ואתם בסכנה והוא יכול להמלט, אין דוחין נפש מפני נפש להורגו בשביל הצלתכם, אבל עכשיו שגם הוא יהרג עמכם, הואיל ונהרסו החומות ואין כח להמלט, מוטב ימות לבדו ואל תמותו עמו. רבי שמעון אומר, כך אמרה להם: המורד במלכות בית דוד חייב מיתה:

(כג) וְיוֹאָב אֶל כָּל הַצָּבָא יִשְׂרָאֵל וּבְנָיָהוּ בֶּן יְהוֹיָדָע עַל (הכרי) הַכְּרֵתִי וְעַל הַפְּלֵתִי:

ויואב אל כל הצבא. אף על פי שאמר דוד על עמשא (לעיל יט יד): כי שר צבא אשימך תחת יואב, עכשיו שמת עמשא, לא זז יואב ממקומו, ועל ידי יואב הוזקק למנות את חביריו:

(כד) וַאֲדֹרָם עַל הַמַּס וִיהוֹשָׁפָט בֶּן אֲחִילוּד הַמַּזְכִּיר: **(כה)** (ושיא) וּשְׁוָא סֹפֵר וְצָדוֹק וְאֶבְיָתָר כֹּהֲנִים: **(כו)** וְגַם עִירָא הַיָּאִרִי הָיָה כֹהֵן לְדָוִד: **(ס)**

עירא היארי. תרגם יונתן: **עירא יאיראה דמן תקוע.** וכן הוא קרוי בספר הזה (לקמן כג כו): **עירא בן עיקש התקועי.** ו'יאירי' נקרא, על שם ששנינו במנחות (פה ב): תקוע אלפא לשמן, ששמן זית מצוי לשם, שממנו מדליקין הנרות: **היה כהן לדוד.** לו היה נותן כל מתנות כהונה שלו, כך אמרו רבותינו (עירובין סג א). ופשוטו של מקרא, שעשאו שר ושופט:

פרק משנה שבועי

סנהדרין פרק ט׳

א. וְאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִין, הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, וּבַת כֹּהֵן שֶׁזִּנְתָה. יֵשׁ בִּכְלָל אִשָּׁה וּבִתָּהּ, בִּתּוֹ, וּבַת בִּתּוֹ, וּבַת בְּנוֹ, וּבַת אִשְׁתּוֹ, וּבַת בִּתָּהּ, וּבַת בְּנָהּ, חֲמוֹתוֹ, וְאֵם חֲמוֹתוֹ, וְאֵם חָמִיו. וְאֵלּוּ הֵן הַנֶּהֱרָגִים, הָרוֹצֵחַ וְאַנְשֵׁי עִיר הַנִּדַּחַת. רוֹצֵחַ שֶׁהִכָּה אֶת רֵעֵהוּ בְּאֶבֶן אוֹ בְּבַרְזֶל, וְכָבַשׁ עָלָיו לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר וְאֵינוֹ יָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וָמֵת, חַיָּב. דְּחָפוֹ לְתוֹךְ הַמַּיִם אוֹ לְתוֹךְ הָאוּר וְיָכוֹל לַעֲלוֹת מִשָּׁם, וָמֵת, פָּטוּר. שִׁסָּה בּוֹ אֶת הַכֶּלֶב, שִׁסָּה בּוֹ אֶת הַנָּחָשׁ, פָּטוּר. הִשִּׁיךְ בּוֹ אֶת הַנָּחָשׁ, רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב, וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין. הַמַּכֶּה אֶת חֲבֵרוֹ בֵּין בְּאֶבֶן בֵּין בְּאֶגְרוֹף וַאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה, וְהֵקֵל מִמַּה שֶּׁהָיָה וּלְאַחַר מִכָּאן הִכְבִּיד וָמֵת, חַיָּב. רַבִּי נְחֶמְיָה אוֹמֵר, פָּטוּר, שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר:

ר"ע מברטנורה

וְאֵלּוּ הֵן הַנִּשְׂרָפִים. הַבָּא עַל אִשָּׁה וּבִתָּהּ. עַל אִשָּׁה שֶׁכְּבָר נָשָׂא בִּתָּהּ, דְּהַיְינוּ חֲמוֹתוֹ: **וּבַת כֹּהֵן.** וְכֵן בַּת כֹּהֵן שֶׁזִּנְתָה הִיא בִּשְׂרֵפָה: **יֵשׁ בִּכְלָל אִשָּׁה וּבִתָּהּ.** כְּלוֹמַר בְּאִשָּׁה וּבִתָּהּ כְּתִיבָא שְׂרֵפָה בְּהֶדְיָא (וַיִּקְרָא כ) וְאִישׁ אֲשֶׁר יִקַּח אֶת אִשָּׁה וְאֶת אִמָּהּ וְגוֹ' בָּאֵשׁ יִשְׂרְפוּ, וּמִנַּהּ יָלְפִינַן כֻּלְּהוּ הָנָךְ נַמִּי דְּאִיתְנְהוּ בִּשְׂרֵפָה: **בִּתּוֹ.** מֵאֲנוּסָתוֹ, דְּלָאו בַּת אִשְׁתּוֹ הִיא דִּלְחַיָּב עָלֶיהָ מִשּׁוּם בַּת אִשְׁתּוֹ, דְּהָא לָאו בַּת אִשְׁתּוֹ הִיא: **בַּת בִּתּוֹ וּבַת בְּנוֹ.** שֶׁהָיוּ לוֹ מֵאֲנוּסָתוֹ: **בַּת אִשְׁתּוֹ.** בֵּין שֶׁהִיא בִּתּוֹ בֵּין שֶׁהִיא חוֹרַגְתּוֹ: **וַחֲמוֹתוֹ.** אַף עַל גַּב דְּתָנָא לַהּ רֵישָׁא בְּהֶדְיָא הַבָּא עַל אִשָּׁה שֶׁנָּשָׂא בִּתָּהּ, וְלֹא מִדְּרָשָׁא אָתְיָא, אַיְדֵי דְּתָנֵי בְּהַהּ כְּלָלָא אֵם חֲמוֹתוֹ וְאֵם חָמִיו דְּאָתְיָא מִדְּרָשָׁא, תָּנָא נַמִּי אַגַּב רְהָטָא חֲמוֹתוֹ בַּהֲדַיְהוּ: **כָּבַשׁ עָלָיו.** אָחַז רֹאשׁוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ וּתְקָפוֹ בְּתוֹךְ הַמַּיִם שֶׁלֹּא יוּכַל לְהָרִים רֹאשׁוֹ: **שִׁסָּה.** גֵּרָה: **הִשִּׁיךְ.** שֶׁאָחַז הַנָּחָשׁ בְּיָדוֹ וְהוֹלִיכוֹ וְהִגִּיעַ שִׁנֵּי הַנָּחָשׁ לַגּוּף שֶׁל חֲבֵרוֹ: **רַבִּי יְהוּדָה מְחַיֵּב.** דְּסָבַר אֶרֶס נָחָשׁ בְּשִׁנָּיו עוֹמֵד, וּמִכֵּיוָן שֶׁהִגִּיעַ שִׁנֵּי הַנָּחָשׁ בִּבְשָׂרוֹ שֶׁל חֲבֵרוֹ הָוֵי כְּאִלּוּ הֵרָגוֹ וְחַיָּב: **וַחֲכָמִים פּוֹטְרִין.** דְּקָא סָבְרֵי אֶרֶס נָחָשׁ מֵעַצְמוֹ הוּא מֵקִיא, הִלְכָּךְ לָאו אִיהוּ קַטְלֵיהּ אֶלָּא גְּרָמָא בְּעָלְמָא הוּא וּפָטוּר. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים: **וַאֲמָדוּהוּ לְמִיתָה.** אֲבָל אֲמָדוּהוּ תְּחִלָּה לְחַיִּים, אֲפִלּוּ לְרַבָּנָן פָּטוּר: **וְהֵקֵל מִמַּה שֶּׁהָיָה.** וְחָזְרוּ וַאֲמָדוּהוּ לְחַיִּים: **שֶׁרַגְלַיִם לַדָּבָר.** שֶׁלֹּא מֵת מֵחֲמַת מַכָּה זוֹ:

ב. נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם, לַנָּכְרִי וְהָרַג אֶת יִשְׂרָאֵל, לִנְפָלִים, וְהָרַג בֶּן קְיָמָא, פָּטוּר. נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹתוֹ עַל מָתְנָיו וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו וְהָלְכָה לָהּ עַל לִבּוֹ וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ, וָמֵת, פָּטוּר. נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹתוֹ עַל לִבּוֹ וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ וְהָלְכָה לָהּ עַל מָתְנָיו וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו, וָמֵת, פָּטוּר. נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית הַגָּדוֹל וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי

לְהָמִית אֶת הַקָּטָן, וָמֵת, פָּטוּר. נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת אֶת הַקָּטָן וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַקָּטָן וְהָלְכָה לָהּ עַל הַגָּדוֹל וְלֹא הָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל, וָמֵת, פָּטוּר. אֲבָל נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת עַל מָתְנָיו וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל מָתְנָיו וְהָלְכָה לָהּ עַל לִבּוֹ, וָמֵת, חַיָּב. נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל וְהָלְכָה לָהּ עַל הַקָּטָן, וָמֵת, חַיָּב. רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה, פָּטוּר:

ר"ע מברטנורה

וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית עַל לִבּוֹ וָמֵת פָּטוּר. דְּתַרְתֵּי בָּעִינַן, שֶׁיִּהְיֶא מִתְכַּוֵּן לְמַכַּת מִיתָה וְגַם שֶׁיַּכֶּנּוּ מַכַּת מִיתָה: **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת זֶה.** לָאו אַשֵּׁיפָא דְּמִלְּתָא דְּתַנָּא קַמָּא קַאֵי, אַהָא דְּקָאָמַר תַּנָּא קַמָּא נִתְכַּוֵּן לְהַכּוֹת אֶת הַגָּדוֹל וְהָיָה בָּהּ כְּדֵי לְהָמִית אֶת הַגָּדוֹל וְהָלְכָה עַל הַקָּטָן וָמֵת חַיָּב, דְּאִי אַהָא קָאֵי, רַבִּי שִׁמְעוֹן פּוֹטֵר מִבָּעֵי לֵיהּ, וְלָמָּה לֵיהּ לְמִהְדַּר וּלְפָרוֹשֵׁי אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה, הָא בְּפֵרוּשׁ אֲמָרוֹ תַּנָּא קַמָּא, וּמַאי אֲפִלּוּ. אֶלָּא רַבִּי שִׁמְעוֹן אַרֵישָׁא קָאֵי, נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת הַבְּהֵמָה וְהָרַג אֶת הָאָדָם פָּטוּר, הָא נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת הָאָדָם וְהָרַג אָדָם אַחֵר חַיָּב, וַעֲלַהּ קָאָמַר רַבִּי שִׁמְעוֹן אֲפִלּוּ נִתְכַּוֵּן לַהֲרֹג אֶת זֶה וְהָרַג אֶת זֶה פָּטוּר. וַהֲלָכָה כְּרַבִּי שִׁמְעוֹן:

ג. רוֹצֵחַ שֶׁנִּתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים, כֻּלָּן פְּטוּרִין. רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר, כּוֹנְסִין אוֹתָן לְכִפָּה. כָּל חַיָּבֵי מִיתוֹת שֶׁנִּתְעָרְבוּ זֶה בָּזֶה, נִדּוֹנִין בַּקַּלָּה. הַנִּסְקָלִין בַּנִּשְׂרָפִין, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, נִדּוֹנִין בִּסְקִילָה, שֶׁהַשְּׂרֵפָה חֲמוּרָה. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, נִדּוֹנִין בִּשְׂרֵפָה, שֶׁהַסְּקִילָה חֲמוּרָה. אָמַר לָהֶן רַבִּי שִׁמְעוֹן, אִלּוּ לֹא הָיְתָה שְׂרֵפָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לְבַת כֹּהֵן שֶׁזִּנְּתָה. אָמְרוּ לוֹ, אִלּוּ לֹא הָיְתָה סְקִילָה חֲמוּרָה, לֹא נִתְּנָה לַמְגַדֵּף וְלָעוֹבֵד עֲבוֹדָה זָרָה. הַנֶּהֱרָגִין בַּנֶּחָנָקִין, רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר, בְּסַיִף. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בְּחֶנֶק:

ר"ע מברטנורה

רוֹצֵחַ שֶׁנִּתְעָרֵב בַּאֲחֵרִים. כְּגוֹן שְׁנַיִם שֶׁהָיוּ עוֹמְדִים וְיָצָא חֵץ מִבֵּינֵיהֶם וְהָרַג, שְׁנֵיהֶם פְּטוּרִים. וַאֲפִלּוּ אֶחָד מִשְּׁנֵיהֶם מֻחְזָק בַּחֲסִידוּת וּבְיָדוּעַ שֶׁהוּא לֹא זָרַק הַחֵץ, אֲפִלּוּ הָכִי לֹא מְחַיְּבִין לֵיהּ לְאִידָךְ בַּחֲזָקָה זוֹ: **רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר כּוֹנְסִין אוֹתָן לְכִפָּה.** מַתְנִיתִין חֲסוּרֵי מִחְסְרָא וְהָכִי קָתָנֵי, וְשׁוֹר שֶׁנִּגְמַר דִּינוֹ שֶׁנִּתְעָרֵב בִּשְׁוָרִים אֲחֵרִים, סוֹקְלִים אוֹתָם, דְּהָא עַל כָּרְחֵךְ כֻּלְּהוּ אֲסוּרִים בַּהֲנָאָה וַאֲפִלּוּ הֵן אֶלֶף, מִפְּנֵי זֶה הַמְעָרָב בָּהֶן, הִלְכָךְ סוֹקְלִין אֶת כֻּלָּם כְּדֵי שֶׁתִּתְקַיֵּם מִצְוַת סְקִילָה בַּמְחֻיָּב בָּהּ. [רַבִּי יְהוּדָה אוֹמֵר] כּוֹנְסִין אוֹתָן לְכִפָּה, וְאֵין צָרִיךְ לְסָקְלָן, אֶלָּא כּוֹנְסִין אוֹתָן לְחֶדֶר וְהֵן מֵתִים בָּרָעָב. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יְהוּדָה: **רַבִּי שִׁמְעוֹן אוֹמֵר בְּסַיִף.** שֶׁהַחֶנֶק חָמוּר: **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּחֶנֶק.** שֶׁהַסַּיִף חָמוּר:

ד. מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב בִּשְׁתֵּי מִיתוֹת בֵּית דִּין, נִדּוֹן בַּחֲמוּרָה. עָבַר עֲבֵרָה שֶׁנִּתְחַיֵּב בָּהּ שְׁתֵּי מִיתוֹת, נִדּוֹן בַּחֲמוּרָה. רַבִּי יוֹסֵי אוֹמֵר, נִדּוֹן בַּזְּקָה הָרִאשׁוֹנָה שֶׁבָּאָה עָלָיו:

ר"ע מברטנורה

מִי שֶׁנִּתְחַיֵּב שְׁתֵּי מִיתוֹת. כְּגוֹן שֶׁעָבַר עֲבֵרָה קַלָּה וְנִגְמַר דִּינוֹ לַעֲבֵרָה קַלָּה, וְחָזַר וְעָבַר עֲבֵרָה חֲמוּרָה, סָלְקָא דַּעְתָּךְ אֲמֵינָא כֵּיוָן דְּנִגְמַר דִּינוֹ לַעֲבֵרָה קַלָּה, הַאי גַּבְרָא קְטִילָא הוּא, קָמַשְׁמַע לָן: **עָבַר עֲבֵרָה שֶׁיֵּשׁ בָּהּ שְׁתֵּי מִיתוֹת.** כְּגוֹן חֲמוֹתוֹ, וְהִיא אֵשֶׁת אִישׁ: **נִדּוֹן בַּחֲמוּרָה.** בִּשְׂרֵפָה, מִפְּנֵי שֶׁהִיא חֲמוֹתוֹ, וְלֹא כְּאֵשֶׁת אִישׁ שֶׁהִיא בְּחֶנֶק: **נִדּוֹן בַּזְּקָה הָרִאשׁוֹנָה.** בְּאוֹתוֹ אִסּוּר שֶׁהֶזְקֵק תְּחִלָּה לְהָזֵהר וְלִפְרֹשׁ מִמֶּנּוּ הוּא נִדּוֹן. אֲבָל לֹא בָּאִסּוּר הַבָּא עָלָיו אַחֲרוֹן, וְאַף עַל פִּי שֶׁהוּא חָמוּר, דְּקָסָבַר רַבִּי יוֹסֵי אֵין אִסּוּר חָל עַל אִסּוּר, וַאֲפִלּוּ חָמוּר עַל הַקַּל. וְאִם נָשָׂא בַּת אַלְמָנָה שֶׁהָיְתָה תְּחִלָּה חֲמוֹתוֹ כְּשֶׁהָיְתָה פְּנוּיָה וְאַחַר כָּךְ נִשֵּׂאת, נִדּוֹן בִּשְׂרֵפָה. וְאִם הָיְתָה אֵשֶׁת אִישׁ וְאַחַר כָּךְ נַעֲשֵׂית חֲמוֹתוֹ, נִדּוֹן בְּחֶנֶק כְּמִיתָה שֶׁל אֵשֶׁת אִישׁ שֶׁהָיְתָה תְּחִלָּה. וְאֵין הֲלָכָה כְּרַבִּי יוֹסֵי:

ה. מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה, בֵּית דִּין מַכְנִיסִים אוֹתוֹ לְכִפָּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׂעֹרִין עַד שֶׁכְּרֵסוֹ מִתְבַּקַּעַת. הַהוֹרֵג נֶפֶשׁ שֶׁלֹּא בְעֵדִים, מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לְכִפָּה וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לֶחֶם צַר וּמַיִם לָחַץ:

ר"ע מברטנורה

מִי שֶׁלָּקָה וְשָׁנָה. שֶׁלָּקָה שְׁתֵּי פְּעָמִים עַל עֲבֵרָה שֶׁחַיָּבִים עָלֶיהָ כָּרֵת, שֶׁכָּל חַיָּבֵי כְּרֵתוֹת לוֹקִים. כְּשֶׁנִּתְחַזֵּר וְנַעֲשָׂה אוֹתָהּ עֲבֵרָה עַצְמָהּ פַּעַם שְׁלִישִׁית: **מַכְנִיסִין אוֹתוֹ לְכִפָּה.** מָקוֹם כְּשֶׁעוּר קוֹמַת אָדָם וְלֹא יוֹתֵר. וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ תְּחִלָּה לֶחֶם צַר וּמַיִם לַחַץ עַד שֶׁיְּקִטְנוּ בְּנֵי מֵעָיו, וַהֲדַר מַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׂעֹרִים שֶׁנּוֹפְחוֹת בְּמֵעָיו עַד שֶׁכְּרֵסוֹ נִבְקַעַת: **שֶׁלֹּא בְעֵדִים.** שֶׁלֹּא בְעֵדוּת שֶׁיִּהְיֶה מְחֻיָּב עָלֶיהָ מִיתָה. וּמִכָּל מָקוֹם יָדוּעַ לְבֵית דִּין שֶׁהַדָּבָר אֱמֶת שֶׁבְּוַדַּאי הָרַג, אֶלָּא שֶׁהֶכְחֵשׁוּ הָעֵדִים בִּבְדִיקוֹת אוֹ שֶׁלֹּא הָיְתָה שָׁם הַתְרָאָה מַסְפֶּקֶת: **וּמַאֲכִילִין אוֹתוֹ לֶחֶם צַר וּמַיִם לָחַץ.** תְּחִלָּה, וְאַחַר כָּךְ מַאֲכִילִין אוֹתוֹ שְׂעֹרִים עַד שֶׁכְּרֵסוֹ נִבְקַעַת. וְהֵינוּ רֵישָׁא. וּמַה שֶּׁחִסֵּר זֶה גִּלָּה זֶה:

ו. הַגּוֹנֵב אֶת הַקָּסְוָה וְהַמְקַלֵּל בַּקּוֹסֵם וְהַבּוֹעֵל אֲרַמִּית, קַנָּאִין פּוֹגְעִין בּוֹ. כֹּהֵן שֶׁשִּׁמֵּשׁ בְּטֻמְאָה, אֵין אֶחָיו הַכֹּהֲנִים מְבִיאִין אוֹתוֹ לְבֵית דִּין, אֶלָּא פִּרְחֵי כְהֻנָּה מוֹצִיאִין אוֹתוֹ חוּץ לָעֲזָרָה וּמַפְצִיעִין אֶת מֹחוֹ בְּגִזְרִין. זָר שֶׁשִּׁמֵּשׁ בַּמִּקְדָּשׁ, רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר, בְּחֶנֶק. וַחֲכָמִים אוֹמְרִים, בִּידֵי שָׁמַיִם:

ר"ע מברטנורה

הַגּוֹנֵב אֶת הַקָּסְוָה. אֶחָד מִכְּלֵי שָׂרֵת. מִלְּשׁוֹן קְשׁוֹת הַנָּסָךְ (בְּמִדְבַּר ד): **וְהַמְקַלֵּל בַּקּוֹסֵם.** הַמְבָרֵךְ אֶת הַשֵּׁם בְּשֵׁם עֲבוֹדָה זָרָה: **וְהַבּוֹעֵל אֲרַמִּית.** נָכְרִית: **קַנָּאִים פּוֹגְעִים בּוֹ.** הַמְקַנְּאִים

קִנְאָתוֹ שֶׁל מָקוֹם הָיוּ הוֹרְגִים אוֹתוֹ. וְהוּא שֶׁתִּהְיֶה הַנְּכְרִית בַּת נָכְרִית, וּבִשְׁעַת מַעֲשֶׂה, וּבְפָנֵי עֲשָׂרָה מִיִּשְׂרָאֵל. וְאִם חָסֵר אֶחָד מִן הַתְּנָאִים הַלָּלוּ אָסוּר לְהָרְגוֹ. אֲבָל עָנְשׁוֹ מְפֹרָשׁ עַל פִּי נָבִיא, יַכֶּרֶת ה' לָאִישׁ אֲשֶׁר יַעֲשֶׂנָּה. וּמַלְקִין אוֹתוֹ אַרְבַּע מַלְקִיוֹת מִדִּבְרֵי סוֹפְרִים, מִשּׁוּם נִדָּה, מִשּׁוּם שִׁפְחָה מִשּׁוּם נָכְרִית, מִשּׁוּם זוֹנָה: **פִּרְחֵי כְהֻנָּה.** בַּחוּרִים שֶׁמַּתְחִיל שְׂעַר זְקָנָם לִפְרֹחַ בָּהֶם: **בִּגְזִירִין.** בְּקָעִיוֹת שֶׁל עֵצִים: **רַבִּי עֲקִיבָא אוֹמֵר בְּחָנָק.** נֶאֱמַר כָּאן (בְּמִדְבָּר א) וְהַזָּר הַקָּרֵב יוּמָת, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן (דְּבָרִים יג) וְהַנָּבִיא הַהוּא אוֹ חוֹלֵם הַחֲלוֹם הַהוּא יוּמָת, מַה לְהַלָּן בְּחָנָק אַף כָּאן בְּחָנָק: **וַחֲכָמִים אוֹמְרִים בְּיֵדֵי שָׁמָיִם.** נֶאֱמַר כָּאן יוּמָת, וְנֶאֱמַר לְהַלָּן (בְּמִדְבָּר יז) כָּל הַקָּרֵב הַקָּרֵב אֶל מִשְׁכַּן ה' יָמוּת, מַה לְהַלָּן בִּידֵי שָׁמַיִם אַף כָּאן בִּידֵי שָׁמַיִם. וַהֲלָכָה כַּחֲכָמִים. וּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם הוּא פָּחוֹת מִן הַכָּרֵת, שֶׁהַכָּרֵת יֵשׁ עָלָיו עֹנֶשׁ לְאַחַר מִיתָה אִם לֹא עָשָׂה תְּשׁוּבָה כָּרָאוּי, וּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם אֵין לְאַחַר מִיתָה עָלָיו כְּלוּם. וְרַשִׁ"י כָּתַב בְּפֶרֶק בַּמֶּה מַדְלִיקִין (שַׁבָּת דַּף כה) דְּמִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם יָמָיו נִקְצָרִים וְאֵינוֹ הוֹלֵךְ עֲרִירִי, כָּרֵת אִית בֵּיהּ תַּרְתֵּי, יָמָיו נִכְרָתִים וְהוֹלֵךְ עֲרִירִי. וּמְחָיָבֵי מִיתָה בִּידֵי שָׁמַיִם שֶׁעַל עִסְקֵי מִקְדָּשׁ וְקָדָשִׁים הֵם אַחַד עָשָׂר, וְאֵלּוּ הֵן, הָאוֹכֵל טֶבֶל, וְכֹהֵן טָמֵא שֶׁאָכַל תְּרוּמָה טְהוֹרָה, וְזָר שֶׁאָכַל תְּרוּמָה, וְזָר וְטָמֵא וּטְבוּל יוֹם שֶׁשִּׁמְּשׁוּ, וּמְחֻסַּר כִּפּוּרִים, וּמְחֻסַּר בְּגָדִים, וְשֶׁלֹּא קִדֵּשׁ יָדַיִם וְרַגְלַיִם, וּשְׁתוּיֵי יַיִן, וּפְרוּעֵי רֹאשׁ. קְצָת מֵהֶם נֶאֱמַר מִיתָה בָּהֶם בְּפֵרוּשׁ, וּקְצָתָם לְמָדוּם רַבּוֹתֵינוּ מִפִּי הַקַּבָּלָה בִּגְזֵרָה שָׁוָה וּבְהֶקֵּשׁ:

מאמר שבועי מאת מו"ר שליט"א

והשבוע: שלשת כינויי התורה

בע"ה

אור ל-ג' סיון תשפ"ב – כפר חב"ד

תורת אמת, תורת חיים, תורת חסד

התוועדות הכנה למתן תורה

סיכום שיעורי הרב יצחק גינזבורג שליט"א[א]

משה, דוד והבעש"ט - תורת אמת, תורת חיים ותורת חסד

ידוע[ב] שבחג שבועות אנחנו מתקשרים לשלשה צדיקים גדולים, הכי גדולים – משה רבינו, נותן התורה, "זכרו תורת משה עבדי"[ג], "תורה צוה לנו משה מורשה קהלת יעקב"[ד]; דוד מלך ישראל, שמת וגם נולד בעצרת[ה], חג השבועות, "דוד מלך ישראל חי וקים"[ו]. ההרכב בין משה רבינו לדוד המלך הוא-הוא בחינת משיח – כתוב[ז] שמשיח בפנימיות הוא משה ובחיצוניות הוא דוד; והצדיק השלישי, שזו גם ההילולא שלו, הוא מי שהזכרנו הרגע, ישראל, רבי ישראל בעל שם טוב.

צריך להתבונן במהות של התורה – מהי התורה שאנחנו עכשיו מתכוננים לקבל, בעוד כמה ימים. מובא בחסידות[ח] שכדי להבין מה היא התורה ישנם שלשה שמות –

[א] נרשם על ידי איתיאל גלעדי. לא מוגה.
[ב] שיחת חה"ש תנש"א ובכ"ד. בארוכה מעין גנים ח"ד מאמר "אבן ישראל".
[ג] מלאכי ג, כב.
[ד] דברים לג, ד.
[ה] ראה ירושלמי ביצה פ"ב ה"ד ובכור שור ב"ב יד, ב.
[ו] ר"ה כה, ב.
[ז] לב לדעת מאמר "פרק בעבודת ה'".
[ח] סה"מ ש"ת עמ' 109.

הביטוי הוא שלשה תארים עצמיים – שמתארים את המהות של תורתנו הקדושה. התורה היא "אוריאן תליתאי"[ט], משולשת בעצם, ואחד הסימנים לכך הוא שיש לה שלשה תארים עצמיים: "תורת אמת" – "תורת אמת היתה בפיהו ורבים השיב מעון"[י], פסוק במלאכי, סוף כל הנבואה בישראל; "תורת חסד" – "פיה פתחה בחכמה ותורת חסד על לשונה"[יא], פסוק ב"אשת חיל" בסוף ספר משלי; ו"תורת חיים", לא פסוק בתנ"ך אלא מטבע של חז"ל בתפלת שמו"ע, בסוף, בברכת "שים שלום". זו הברכה של הזיווג[יב], התכלית של התפלה, תפלה לשון התקשרות והתחברות[יג].

הנוסח שם הוא "כי באור פניך נתת לנו הוי' אלהינו תורת חיים ואהבת חסד" (נוסף ל"תורת חיים" גם ה"חסד" של "תורת חסד") – הכל בא לנו מאור פני ה', "כי באור פניך נתת לנו הוי' אלהינו". יש פירוש יפה ועמוק בחסידות[יד] ש"נתת לנו הוי' אלהינו" לא רק אומר שאתה, ה' אלקינו, נתת לנו, אלא אתה, עצמות, "נתת לנו" שיהיה "הוי' אלהינו", ששם הוי' יהיה אלקינו, "הוי' אלהינו הוי' אחד"[טו]. דבר ראשון הוא נותן לנו שה' יהיה אלקינו, כוחנו וחיותנו, במודע של הנשמה, ועל ידי כך הוא נותן לנו "תורת חיים ואהבת חסד".

את שלשת התארים האלה – "תורת אמת", "תורת חיים" ו"תורת חסד" – אפשר להקביל בפשטות לשלש דמויות המופת אליהן אנו מתקשרים בחג הזה: כתוב "משה אמת ותורתו אמת"[טז]. ברור שאם משה שייך לאחד התארים האלה – הוא "תורת אמת". מורנו הבעל שם טוב, רבי ישראל בעל שם טוב, הוא מחולל החסידות – תנועה שכולה אהבה וחסד – לכן ברור שהבעל שם טוב, שגם הרים את קרן ה"אשת חיל" בעם ישראל (שם מופיע הביטוי)[יז], הוא ה"תורת חסד על לשונה". דוד המלך הוא "נעים זמִרות ישראל"[יח], כלי הזין שלו הוא התפלה[יט], הוא מתפלל, והוא גם "חי וקים", אז הוא קשור למטבע שבתפלה – "תורת חיים". "תורת חיים" היא גם מצב בו החיים הפרטיים של האדם הם כולם תורה, מסכת שעתידה להלמד לעתיד לבוא (כמו שאמר רבי דוד

[ט] שבת פח, א.
[י] מלאכי ב, ו.
[יא] משלי לא, כו.
[יב] פע"ח שער העמידה פי"ט.
[יג] ראה תו"א עט, ג (ע"פ כלים פ"ג מ"ה) ובכ"ד.
[יד] תניא פמ"ז.
[טו] דברים ו, ד.
[טז] תנחומא קרח יא.
[יז] ראה גם שיעור ר"ח שבט תשע"ה (פ"ג) ובכ"ד.
[יח] שמואל-ב כג, א.
[יט] לקוטי מוהר"ן ב.

מלעלוב[כ], שלא סתם נקרא בעצמו דוד...). התופעה הזו בולטת במיוחד אצל דוד המלך בתנ"ך, שכל מאורעות חייו הופכים לתורה.

"כולא חד", שעשועי ה' ותכנית הבריאה

כתוב בחסידות[כא] שבזהר הקדוש יש גם כן שלשה לשונות שבאים לתאר את התורה, תורתנו הקדושה:

אחד מהם הוא "אורייתא וקוב"ה כולא חד"[כב], שבעצם התורה וה' הכל אחד – אחד ממש.

הדבר השני שכתוב על התורה הוא "אסתכל באורייתא וברא עלמא"[כג] – ה' הסתכל בתורה וברא את העולם. התורה היא התכנית, מה שה' "שיער בעצמו בכח כל מה שעתיד להיות בפועל"[כד], ולפי התורה ה' בורא את המציאות. "הכל הולך אחר הפתיחה"[כה], והתורה מתחילה "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", ורש"י כותב "בשביל התורה, שנאמר 'הוי' קנני ראשית דרכו קדם מפעליו מאז'". הוא כותב גם "בשביל ישראל", ויש בחז"ל[כו] עוד כמה פירושים ל"ראשית", אבל כתוב בחסידות שעיקר הפשט של "ראשית" – "ראשית חכמה"[כז], "אורייתא מחכמה נפקת"[כח] – הוא שעם התורה ה' ברא את העולם, "אסתכל באורייתא וברא עלמא". זה כבר לא לומר שהתורה היא ה', אלא שהיא תכנית העבודה של הקב"ה – זהו הפשט. המאמר הראשון שאמרנו כתוב בתקוני הזהר, שכידוע הוא אפילו יותר עמוק מהזהר בעצמו – שם כתוב "אורייתא וקוב"ה כולא חד". בזהר הקדוש כתוב "אסתכל באורייתא וברא עלמא".

יש עוד מאמר בזהר – "אורייתא קדישא, חדוותא דכולא, חדוותא דקוב"ה ואטיילותא דיליה, דכתיב 'ואהיה שעשֻעים יום יום'[כט]"[ל]. את הפסוק אנחנו מכירים יותר טוב. המאמר בא לומר שהמהות של התורה היא שה' משתעשע בה, "שעשועי המלך

[כ] פרי קדש הילולים עמ' י.
[כא] חנה אריאל עמ' א'כב.
[כב] תקו"ז תקון ו ו-כד. זהר ח"א כד, א. ועוד.
[כג] זהר ח"א קלד, א; ח"ב קסא, א.
[כד] ראה מק"מ לזהר ח"א טו, א; עמק המלך תחלת ש"א ובכ"ד.
[כה] ע"פ פרקי דרבי אליעזר פמ"ב.
[כו] בראשית רבה א, ד ועוד.
[כז] תהלים קיא, י; משלי ד, ז.
[כח] זהר ח"ב קכא, א.
[כט] משלי ח, ל.
[ל] זהר ח"ג לה, ב.

בעצמותו"[לא]. לא מה שהוא מסתכל בתורה ובורא את העולם – לא קשור לבריאת העולם, נבדל מבריאת העולם, שעשועי המלך בעצמותו.

מה פירוש ""אטיילותא"? יש מי שמתרגם[לב] לשון שעשוע של משחק, "משחקת", כמו שכתוב בהמשך הפסוק של "שעשועים יום יום". יש מי שאומר[לג] שממש לשון טיול, כמו לומר שה' מטייל בגן עדן עם התורה[לד]. כתוב[לג] שאדם עוסק באיזו מלאכה, באיזה עסק, הוא רוצה לבנות משהו בחיים, הוא לא פנוי בשביל סתם להשתעשע. אבל מדי פעם הוא צריך להפסיק את העסקים שלו, לבטל אותם, לקחת מה שנקרא חופש, נופש, ולהשתעשע. זה מאד מאד חשוב. זו התורה, לשם כך נתנה תורה. זהו אחד משלשת הפירושים האלה של התורה – "אטיילותא דיליה", "חדוותא דקוב"ה ואטיילותא דיליה... 'ואהיה שעשֻעים יום יום'".

שלש הגדרות הזהר ושלשת תארי התורה

אם נחזור לשלשת התארים של "אוריאן תליתאי" – "תורת אמת", "תורת חסד" ו"תורת חיים" – אפשר להקביל אליהן את שלש הבחינות של התורה לפי הדרוש הזה:

יש את הבחינה שהתורה היא אחד ממש עם הקב"ה, שאי אפשר לחלק ביניהם. בדרושי החסידות[כא] שואלים – אם אי אפשר לחלק בין התורה לקב"ה, מה שייך לומר שהיא השעשועים של ה' וכל שכן תכנית העבודה של ה'? אלה ודאי המדרגות היותר נמוכות של התורה. המדרגה בה התורה והקב"ה הם היינו הך ממש היא האמת, זו האמת הצרופה של התורה – "תורת אמת". זהו גילוי של משה רבינו שכנגד האמת, "משה אמת ותורתו אמת".

על היות התורה תכנית העבודה של הקב"ה במעשה בראשית, "בראשית ברא אלהים את השמים ואת הארץ", כתוב "עולם חסד יבנה"[לה] – החסד והאהבה שיש בתורה. החסד הוא המקור, "יומא דאזיל עם כולהו יומין"[לו], היום הראשון של מעשה בראשית, שמתלווה לכל הימים. צריך להתבונן עכשיו מה הדבר אומר לי – מה צריך להיות הכח המניע בנפש לכל תכנון? אחד מתכנן להקים מפעל, "קדם מפעליו מאז"[לז], לבנות משהו – זה חשוב מאד, צריך ליזום! מה המניע? חסד. אם "אסתכל

[לא] ראה עמק המלך ש"א.
[לב] ראה מתוק מדבש על אתר.
[לג] ראה חנה אריאל עמ' א'כח.
[לד] ראה גם אור יקר על אתר.
[לה] תהלים פט, ג.
[לו] ראה זהר ח"ג קג, א-ב; קצא, ב.
[לז] משלי ח, כב.

באורייתא וברא עלמא" בא מהחסד והאהבה של הקב"ה – זו "תורת חסד", כנגד הבעל שם טוב, תורת החסידות, המלמדת שכל מה שעושים מתכננים בהתאם לרצון לעשות טוב, לעשות טוב לזולת, חסד ואהבה.

מה הם השעשועים של התורה? "כי עמך מקור חיים באורך נראה אור"[לח] – "מקור חיים" הוא "מקור כל התענוגים"[לט]. זה שהתורה היא "תורת חיים" – היא מקור כל התענוגים, גם התענוג העצמי של "שעשועי המלך בעצמותו" ממש, וגם ה"שעשֵׁעי את בני אדם", שה' ממשיך תענוג לתוך הבריאה שלו.

זו ההקבלה הכי מחודשת כאן, כי אמרנו ש"תורת חיים" היא דווקא כנגד דוד המלך, "נעים זמִרות ישראל". לדוד המלך יש הרבה עסקים, הוא מאד עסוק, "מלחמות הוי' אתה לוחם"[מ]. אבל יחד עם כל העסק שלו יש לו זמן לשבת ולחבר ספר תהלים, מאה וחמשים פרקי תהלים – מפעל רציני מאד. שם הוא גם מתאר את העסקים שלו ואת מצוקות הנפש שלו, הצרות שלו, האויבים שלו. אף על פי כן, סך-הכל של התהלים שלו הוא "אטיילותא דיליה" של דוד המלך, החיים שלו – כתיבת תהלים נותנת לו חיים. מה הכוונה? נותנת לו כיף, נותנת לו מוטיבציה להמשיך גם אחר כך בעיסוקים שלו. כתוב[לג] שה"אטיילותא דיליה" הוא סוד השבת, יום השבת, השעשוע שלו, ו"מיניה מתברכין כולהו יומין"[מא] – מהשעשוע הוא מקבל שוב כח נפשי להכנס שוב לעולם, להתמודד עם כל הקשיים שלו והמלחמות שלו.

שעשועי דוד בתורה

באמת, בהרבה פסוקים בתהלים, בעיקר בפרק קיט, רואים שדוד המלך משתעשע בתורה ומקבל ממנה כוחות בתוך כל הצרות שלו. לדוגמה בפסוק "לולי תורתך שעשֵׁעי אז אבדתי בעניי"[מב] או בפסוק "זמִרות היו לי חֻקיך בבית מגורי"[מג]. בעצם, זה לא כל כך פשוט, הרי חז"ל אומרים, במסכת סוטה שלומדים בספירת העומר, שדוד נענש על כך שקרא לתורה "זמִרות"[מד].

[לח] תהלים לו, י.
[לט] ראה לקו"ת בשלח א, א. ובכ"מ.
[מ] ע"פ שמואל-א כה, כח.
[מא] ע"פ זהר ח"ב סג, ב.
[מב] תהלים קיט, צב.
[מג] שם נד.
[מד] סוטה, לה א.

למאמר הזה יש הסבר עמוק בחסידות. אדמו"ר הזקן מסביר, גם בתניא[מה] וגם בדרושים של שבועות[מו], שדוד שבח את התורה בכך שכל הבריאה תלויה בה, בכל אחד מפרטיה ודקדוקיה – אבל השבח הזה הוא חיצוני יחסית, שבח שנוגע לשמחה האנושית בתורה עליה נאמר "ושעֲשעי את בני אדם"[מז], והשבח הזה לחטא יחשב לעומת עיקר המעלה הפנימית של התורה, שהיא שעשועי המלך בעצמותו, נבדלת בעצם ממציאות העולמות. מוסבר שם באריכות ששתי הבחינות האלה הן הפנים והאחור של התורה, וכאשר דוד המלך משבח את התורה בשבח של האחור שלה, במקום בשבח של הפנים, הוא נופל לבחינת אחור. הוא לוקח את הארון עם לוחות הברית, שהן רק בחינת פנים, בעגלה במקום על הכתף (תוך הפנית פני נושאי הארון אל הארון, כמו שכתוב שם), ושוכח שיש פסוק מפורש שאת הארון צריך לשאת בכתף – "בכתף ישאו"[מח] (פסוק שקוראים תמיד בסמיכות לשבועות, בפרשת נשא). כמו שנסביר באריכות[מט], עיקר הסוד של שבועות הוא לקבל את הבחינה של הפנים – זו כוונה מצוינת לשמיעת עשרת הדברות בקריאה של שבועות, שבעשרת הדברות שכתובים בלוחות הכל בחינת פנים בלבד.

בכל אופן, כמו שנרחיב עוד בהמשך[נ], הבחינה הזו של "תורת חיים" היא ממוצע-מחבר בין "תורת אמת", שהיא אחד עם הקב"ה בלבד, "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשעים יום יום", לבין "תורת חסד" בה נברא העולם ("אסתכל באורייתא וברא עלמא"). לכן, כמו בכל ממוצע-מחבר, יש בה את שתי הבחינות – היא נאחזת בשני הקצוות שהיא מחברת. ב"תורת חיים" של "דוד מלך ישראל חי וקים" יש שתי בחינות של חיים, שבחסידות[נא] קוראים להן "חי בעצם" ו"חיים להחיות" – המדרגה של "ואהיה אצלו... שעֲשעים", "אצלו" ממש, שנאחזת בקב"ה (וב"תורת אמת" ש"אורייתא וקוב"ה כולא חד", כנ"ל), והמדרגה של "ושעשֲעי את בני אדם", הנאחזת במציאות העולם ("עולם חסד" של "תורת חסד", כנ"ל). אם כן, העונש של דוד היה על כך שהדגיש את הצד התחתון ולא את הצד העליון, ובעצם קצת הפך את הממוצע-המחבר לממוצע-מפסיק – במקום הנשיאה בכתף, הנקודה בגוף בה מתחברים הפנים והאחור כשהאחור

[מה] תניא קו"א ד"ה "דוד זמירות".
[מו] לקו"ת במדבר ד"ה "ואהיה אצלו אמון" וביאורו.
[מז] משלי ח, לא.
[מח] במדבר ז, ט.
[מט] לקמן ח"ב של השיעור.
[נ] בפנים בסמוך בסוד עולם-שנה-נפש וביתר הרחבה לקמן בח"ג של השיעור.
[נא] תחלת סה"מ תרס"ג ובכ"ד.

נגרר אחרי הפנים, הנשיאה בעגלה הדגישה את צד האחור, ועוזא, שהלך אחרי הארון, הוא שמת בסופו של דבר.

מה התיקון? כמו שאמרנו, יש פירוש ש"אטיילותא" לשון משחק – גם ב"משחקת" שבפסוק יש שתי את הבחינות, "משחקת לפניו בכל עת" ו"משחקת בתבל ארצו". כשדוד המלך העלה את הארון בפעם השניה, אחרי שלמד את הלקח מהעונש בפעם הראשונה, הוא קיים בעצמו "ודוד מכרכר בכל עז לפני הוי'"[נב], כאשר כולו פנים – עצם הפנים של "שעשועי המלך בעצמותו", ללא כל התחשבות במבטי הסובבים ובכבודו שלו.

עולם-שנה-נפש

יש עוד שלישיה בספר יצירה שגם מקבילה. כתוב[נג] שכל המציאות מתחלקת לשלשה ממדים – עולם, שנה, נפש. זהו סוד שקשור למתן תורה, כי הרמז העיקרי בתורה לסוד **עולם-שנה-נפש**, ר"ת **עשן**, הוא בהקשר למתן תורה – "והר סיני **עשן** כֻּלו"[נד]. הנפש היא האלקות שיש בתוך המציאות, העולם הוא המציאות, והשנה – כמו שנסביר באריכות – היא הזמן. סוד הזמן הוא הממוצע המחבר בין הנפש לבין העולם, כך מוסבר בחסידות[נה].

עצם הנפש של הבריאה, של המציאות, שהוא אלקות ממש, הוא האמת של התורה – "תורת אמת".

"תורת חסד" היא העולם – "עולם חסד יבנה". צריך לשאוף שהמציאות תהיה מציאות של חסד. כמו שאמרנו, שכל המפעלים שלי, כל מה שאני עושה, היעד, התכל'ס, שהמציאות תהיה חסד – כמו שה' הוא אמת המציאות אמורה להיות חסד ואהבה, לראות שהם מה שישנו. אני מסתכל על השלחן, מסתכל עליך – אני צריך לראות חסד, ולהתעורר בעצמי להעניק לך חסד ואהבה.

מה מחבר בין האמת, ש"הכל הוא ה' וה' הוא הכל"[נו], לבין המציאות, שהיא חסד? סוד החיים – "תורת חיים". לזמן, החיים, יש דופק – היות שהוא בא לחבר שני קצוות עליו להיות עם דופק פנימי של "רצוא ושוב"[נז], כמו שכתוב במעשה מרכבה, ההפטרה

[נב] שמואל-ב ו, יד.
[נג] ספר יצירה פ"ג ובכ"מ.
[נד] שמות יט, יח. וראה ראב"ד בהקדמת פירוש ס"י ובכ"ד.
[נה] לקו"ת חקת סד, ד ואילך ובכ"ד בדא"ח. וראה בחנה אריאל עמ' א'מ (ועמ' א'מז).
[נו] אגרת רבי אייזיק מהומיל - נדפסה בספר לב לדעת מאמר "וצדיק יסוד עולם" ביאור א (עמ' קסז ואילך).
[נז] ראה באורך לקו"ת הנ"ל הערה נה.

של חג שבועות, "והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק"[נח]. "אל תקרי 'חיות [הקדש]' אלא 'חיות'"[נט], שהחיות, החיים של כל העולמות, היא "רצוא ושוב".

כתוב "הוי' אלהים אמת הוא אלהים חיים ומלך עולם"[ס] – פסוק מפורש בנביא, שבעצם אומר את שלש המדרגות לפי הסדר. "הוי' אלהים אמת" – קודם כל הוא אמת. אחר כך הוא "אלהים חיים" והוא "מלך עולם", עולם הוא החסד, "עולם חסד יבנה", וה"אלהים חיים" הוא החיבור ב"רצוא ושוב".

לא נאריך כעת, אלה דברים שהסברנו בעבר באריכות[סא], אבל שלשת המושגים מקבילים גם לשלישיה עולמות-נשמות-אלקות[סב] וממילא לעוד הרבה שלישיות יסודיות שאנחנו תמיד לומדים[סג].

ולסיכום:

תורת אמת	משה רבינו	כולא חד	נפש	אלקות (אורות)	"אלהים אמת"	תורה
תורת חיים	דוד המלך	שעשועי המלך	שנה	נשמות (ניצוצות)	"אלהים חיים"	עבודה ("רצוא ושוב")
תורת חסד	מורנו הבעש"ט	תכנית הבריאה	עולם	עולמות (כלים)	"מלך עולם"	גמילות חסדים

[נח] יחזקאל א, יד.
[נט] ראה אוה"ת במדבר (דרושים לשבועות) עמ' קלט ואילך ועוד.
[ס] ירמיה י, י.
[סא] ראה גליון התחדשות סיון תש"ע - "התורה המשולשת" (מופיע באתר גל עיני).
[סב] כש"ט (קה"ת) א - אגרת הבעש"ט לגיסו.
[סג] ראה באריכות הקדמת הספר אותיות לשון הקדש.

אחדות התורה

מָה מְאַחֵד אוֹתָנוּ? הַדֶּבֶק שֶׁמְּחַבֵּר אוֹתָנוּ צָרִיךְ לִהְיוֹת הַתּוֹרָה. זֶהוּ הַחִבּוּר הָאֲמִתִּי. מְמְלָץ מְאֹד - לִפְנֵי כְּשֶׁנָּה הִתְחַלְנוּ לִלְמֹד כָּל יוֹם פֶּרֶק תָּנָ"ךְ. אִם כֻּלָּם לוֹמְדִים אֶת פֶּרֶק הַתָּנָ"ךְ הַזֶּה, כַּמָּה שֶׁזֶּה כְּאִלּוּ חִיצוֹנִי - זֶה בְּהֶחְלֵט מְחַבֵּר. חוּץ מֵהַחְתָּ"ת שֶׁל הָרַבִּי הַקּוֹדֵם, הָרַבִּי הוֹסִיף גַּם רַמְבָּ"ם, וְזֶהוּ הַחִבּוּר בֵּין הַחֲסִידִים, הַלִּמּוּד הַיּוֹמִי הַזֶּה. בִּשְׁבִילֵנוּ אֲנַחְנוּ הוֹסַפְנוּ כַּמָּה דְּבָרִים לֹא קָשִׁים. לֹא מְסֻבָּךְ: פֶּרֶק תָּנָ"ךְ (אֲנַחְנוּ הַיּוֹם בְּסֵפֶר אִיּוֹב, סֵפֶר הַפְּסִיכוֹלוֹגְיָה הֲכִי חָשׁוּב בַּתָּנָ"ךְ), וּפֶרֶק מִשְׁנָה (שָׁבוּעַ הַבָּא מְסַיְּמִים חֲגִיגָה, סוֹף סֵדֶר מוֹעֵד, וּמַתְחִילִים סֵדֶר נָשִׁים). לְדַעְתִּי, מְאֹד מְאֹד רָצוּי שֶׁכָּל מִי שֶׁיּוֹשֵׁב כָּאן יִלְמַד אֶת גַּם אֶת הַחְתָּ"ת, וְגַם אֶת הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה. זֶה בֶּאֱמֶת מְחַבֵּר, הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה מְחַבְּרִים אוֹתָנוּ בְּיַחַד.

[מתוך שיעור כ"ד אייר תשפ"ג]